

Saksbehandler: FHI/Udir

Vår dato:
16.05.2020
Deres dato:

Vår referanse:

Deres referanse:

Helsedirektoratet
Kunnskapsdepartementet

Oppdrag om å vurdere endringer i veilederne for barnehage og skole

Vi viser til oppdraget om å vurdere endringer i veilederne for barnehage og skole som følge av ny kunnskap og de nye generelle anbefalingene om kontaktreduserende tiltak som ble lagt fram 30. april. Oppdaterte veiledere for skoler og barnehager er oversendt i dag.

Folkehelseinstituttet (FHI) utarbeidet sammen med Utdanningsdirektoratet (Udir) veiledningsmaterieell for barnehager og skoler for smittevern faglig forsvarlig drift, første utgave publisert 15. og 20. april 2020.

Prossesen med å revidere veilederne og involvering av sentrale aktører

Vi gjennomførte et møte med aktuelle organisasjoner og representanter for lokale myndigheter den 28. april. Det ble sendt ut en høring i sektoren 30. april med høringsfrist 5. mai. I tillegg ba vi fylkesmannen innhente informasjon om hvordan barnehagene og skolene er organisert etter gjenåpning. Slik har vi fått en rekke innspill som har vært gode bidrag til oppdaterte veiledere.

Reviderte veiledere publiseres 7. mai, før forskriftsendring er endelig fastsatt. De vesentlige endringene i veilederne er:

- Presisert at kontaktreduserende tiltak og hvordan disse vil måtte vektlegges ulikt utfra alder og forutsetninger for å kunne overholde individuelle tiltak. Hvis avstand kan overholdes i alle situasjoner, er ikke størrelsen på gruppen like kritisk som for mindre barn der dette ikke er mulig.
- Vektleggingen vil derfor ha et kontinuum fra de yngste til de eldste. Veilederen har tydeliggjort hvilken fleksibilitet som er mulig for gruppeinndeling/ kohorter. Veilederne presenterer mer bakgrunnskunnskap for å gjøre egne vurderinger lokalt.

Som ved første utgave, publiserer vi smittevernveilederne til barnehager og skoler samlet på udir.no, de legges også på [Helsedirektoratet.no](http://helsedirektoratet.no) og fhi.no.

Ny kunnskap og vurderinger

Det overordnede rådet fra ekspertutvalget 3. april var at alle skoler kan gjenåpne da barns rolle i smittespredning ikke ble vurdert som vesentlig og de negative konsekvensene av manglende skoletilbud for barn og unge var betydelige. Det ble dessuten vektlagt at det var mulig å innføre smitteverntiltak i skolene som ville begrense og hindre smittespredning.

Folkehelseinstituttet publiserte en ny kunnskapsoppsummering om barns rolle i utbruddet 30. april 2020. Konklusjonen er den samme, men styrket, som i første versjon. Det vil si at barn ikke ser ut til å ha en vesentlig rolle for smittespredning ved covid-19.

I kunnskapsoppsummeringen er det særlig to studier som utpeker seg:

- Gudbjartsson et al: Spread of SARS-CoV2 in the Icelandic population, NEJM April 14 2020 (DOI: 10.1056/NEJMoa2006100)

Et stort utvalg av den islandske populasjonen ble undersøkt for SARS-CoV-2. Hos 848 barn under 10 år uten symptomer ble viruset ikke påvist. Blant 546 barn i samme aldergruppe med luftveissymptomer, ble viruset påvist hos 38 barn (6,7%), i motsetning til 13,7 % i befolkningen for øvrig. Konklusjonen er at barn sjeldnere er smittet, og de påviste ikke asymptomatisk sykdom i aldersgruppen. For alderen 10-19 år er det ikke oppgitt spesifikke tall på smittede, men at ungdom i større grad enn barn fikk påvist smitte.

Et viktig aspekt for vurderingen av denne artikkelen, er at skolene har vært åpne i utbruddsperioden på Island, men med innføring av streng gruppeinndeling (i de norske smittevernveilederne kalt kohorter) med om lag 20 barn/unge i hver fra 16.mars. Testingen foregikk fra 13.mars-1.april, og de smittebegrensende tiltakene som ble innført kan ikke synliggjøres i denne studien.

- Viner et al: School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review, Lancet Child Adolesc Health April 6 2020 (DOI: 10.1016/S2352-4642(20)30095-X)

Litteratursøk for å se på effekt av skolestenging ved utbrudd av SARS, MERS og COVID-19. 616 artikler ble identifisert hvorav 16 ble inkludert. Ingen av de inkluderte artiklene kunne adressere skolestengingers relative bidrag til reduksjon i smittespredning. Oversiktsartikler som ble inkludert vedrørende effekt av skolestenging fra influensapandemier viste at stenging av skoler kan ha effekt der smittsomheten av viruset er lav ($R_0 < 2$) og barn har større rolle i smittespredning enn voksne. Forfatterne konkluderer med at andre mindre inngripende tiltak i skoler bør vurderes før mer restriktive tiltak som skolestenging.

Fra 7.mai er det mulig å samle opptil 50 personer ved et offentlig arrangement, såfremt det er mulig å holde avstand på minst 1 meter mellom personer. FHI har basert gruppestørrelser i skolene på et annet smittevernfaglig grunnlag enn for enkeltstående arrangementer. I skolen samles barn og unge daglig over flere timer som ikke alltid klarer å overholde avstandskrav og hygienetiltak. Hensikten med å etablere grupper (kohorter) er dels å sikre at man kan overholde avstand innad i gruppene, og særlig å begrense kontakt med andre grupper. Dette begrenser smittespredning innad i en gruppe og mellom grupper. Dessuten vil det lette arbeidet med smitteoppsporing og hindre at hele barnehagen/ skolen må stenge ved påvisning av smitte hos et barn/ ungdom eller ansatt.

Den samlede vurderingen er at ny kunnskap vedrørende effekt av stengte skoler styrker argumentet for gjenåpning av skoler. Det er ikke grunn til å tro at fortsatt stenging av skoler for barn og unge i alderen 10-19 år vil kunne ha særlig effekt for å begrense smittespredning, da kontakt utenfor skolen og uten at smittevern ivaretas, øker. Artikler som har vurdert skolestenging, har kun vurdert vanlig skolegang som alternativet, og ikke om smittevernbegrensende tiltak i skolen som en alternativ løsning. Vår vurdering er at tilbakeføring av barn og unge til skolehverdagen vil kunne gjeninnføre struktur og styrke etterlevelse av smitteverntiltak. Smittevernveiledere er utarbeidet for å kunne begrense smittespredning i skolen.

Vennlig hilsen

Margrethe Greve-Isdahl
overlege
Folkehelseinstituttet

Hege Nilssen
direktør
Utdanningsdirektoratet

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi: Helse- og omsorgsdepartementet

'Oppdrag vedrørende åpning av skoler', datert 24/04/2020, frist 26/04/2020 kl 18.00

Spørsmål til FHI

1. Har det i etterkant av ekspertutvalgets rapport kommet ny kunnskap som gir grunn til å endre ekspertutvalgets vurderinger og/eller prioriteringer?
2. Hvis ja, på hvilken måte bør vurderingene/prioriteringene endres?
3. Er det grunnlag for å gjøre lokale vurderinger basert på smittetall og testkapasitet?

Skoleåpning for aldersgruppen 10-19 år

Ny kunnskap og vurderinger (1 og 2)

Ekspertutvalget overleverte vurderinger 03/04/2020. Det overordnede rådet var at alle skoler kan gjenåpne da barns rolle i smittespredning ikke ble vurdert som vesentlig og de negative konsekvensene av manglende skoletilbud for barn og unge var betydelige. De negative effektene øker med tiltakets varighet. Det ble dessuten vektlagt at det var mulig å innføre smitteverntiltak i skolene som ville begrense og hindre smittespredning.

I etterkant har det blitt utarbeidet smittevernveiledere for barnehager, barneskolen trinn 1.-7. og ungdomsskole og videregående skoler. Smittevernveilederne ble utviklet også for trinn som ikke var besluttet gjenåpnet, slik at skolene likevel kunne forberede seg på gjenåpning når dette ble besluttet.

Det har tilkommet noen viktige studier de siste ukene:

- Gudbjartsson et al: Spread of SARS-CoV2 in the Icelandic population, NEJM April 14 2020 (DOI: 10.1056/NEJMoa2006100)
I denne studien er et stort utvalg av den islandske populasjonen undersøkt for SARS-CoV-2. Hos barn under 10 år har de undersøkt 848 barn uten symptomer, uten å påvise viruset. Hos barn i samme aldersgruppe med luftveissymptomer, var det blant 546 barn påvist viruset hos 38 barn (6,7%), som var signifikant lavere enn i befolkningen for øvrig (13,7% positive). Forfatterne konkluderer at barn sjeldnere er smittet, og de påviste ikke asymptomatisk sykdom i aldersgruppen.
For alderen 10-19 år er det ikke oppgitt spesifikke tall på smittede, men at ungdom i større grad enn barn fikk påvist smitte. Grafene i appendix viser en høyere andel påviste tilfeller blant ungdom enn hos barn. Særlig er det tilfeller i aldersgruppen rundt 15 år flere positive tilfeller som trekker opp andelen i hele gruppen 10-19 år.
Et viktig aspekt for vurderingen av denne artikkelen, er at skolene har vært åpne i utbruddsperioden på Island, men med innføring av streng gruppeinndeling (i de norske smittevernveilederne kalt for kohorter) med om lag 20 barn/unge i hver fra 16.mars. Testingen foregikk fra 13.mars-1.april, og de smittebegrensende tiltakene som ble innført kan ikke synliggjøres i denne studien.
- Viner et al: School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review, Lancet Child Adolesc Health April 6 2020 (DOI: 10.1016/S2352-4642(20)30095-X)
Forfatterne har gjort et litteratursøk for å se på effekt av skolestenging ved utbrudd av SARS, MERS og COVID-19. 616 artikler ble identifisert hvorav 16 ble inkludert. Ingen av de

inkluderte artiklene kunne adressere skolestengingers relative bidrag til reduksjon i smittespredning. Imidlertid ble flere modelleringsstudier (bl.a. modelleringen fra Imperial College) fra covid-19-utbruddet inkludert, og i disse ble effekten av skolestenging alene vurdert til å kunne forhindre kun 2-4% av dødsfall som følge av covid-19, mye mindre enn andre inngripende kontaktreduserende tiltak (social distancing interventions). Modelleringsstudien fra Imperial College er kommentert med at den er basert på data fra influensautbrudd i UK, og at effekten av skolestenging er antatt marginal (i motsetning til ved influensautbrudd) fordi smitte i husholdninger og samfunnet ville øke som en konsekvens av skolestenging. Det er ikke vurdert effekt av kontaktreduserende tiltak i skoler, kun stenging av skoler i sin helhet. Oversiktsartikler som ble inkludert vedrørende effekt av skolestenging fra influensapandemier viste at stenging av skoler kan ha effekt der smittsomheten av viruset er lav ($R_0 < 2$) og barn har større rolle i smittespredning enn voksne. Forfatterne skriver at 'Currently, the evidence to support national closure of schools to combat COVID-19 is very weak and data from influenza outbreaks suggest that school closures could have relatively small effect on a virus with COVID-19's high transmissibility and apparent low clinical effect on school children'. Forfatterne konkluderer med at andre mindre inngripende tiltak med kontaktreduserende tiltak i skoler bør vurderes før mer restriktive tiltak som skolestenging.

Flere artikler og rapporter vedrørende alvorlig og kronisk syke barn og unge, viser at barn med alvorlige diagnoser stort sett også får mild sykdom.

I Norge viser dagsrapporten til FHI fra 24/04/2020 at det hittil i utbruddet er påvist covid-19 hos 96 barn i alderen 0-9 år (1,3 %) og 344 barn og unge i alderen 10-19 år (4,6%) blant 7408 påviste tilfeller. 9 barn og unge i alderen 0-19 år har vært innlagt på sykehus (1% av alle sykehusinnleggelsler). 1 tenåring har vært innlagt på intensivavdeling. Dataene fra Norge for denne aldersgruppen er i overensstemmelse med tall fra andre land, og bekrefter at barn og unge har mildere sykdom enn voksne.

Ungdommers rolle i smittespredningen er mer usikker sammenlignet på data som foreligger på barn. Imidlertid er det også rapportert at ungdom oftere har mild sykdom sammenlignet med voksne, og det er stor sannsynlighet for at tiltakstrøtthet vil kunne motvirke eventuelle positive effekter av stengte skoler på smittespredning for denne aldersgruppen. Økt samvær utenfor voksnes kontroll er sannsynlig, og gjenåpning av skoler for ungdommer vil kunne gjeninnføre struktur i hverdagen med implementerte smitteverntiltak som vil kunne ha positiv innvirkning på redusert smittespredning.

Den samlede vurderingen er at ny kunnskap som har kommet vedrørende effekt av stengte skoler styrker argumentet for gjenåpning av skoler. Det er ikke grunn til å tro at fortsatt stenging av skoler for barn og unge i alderen 10-19 år vil kunne ha særlig effekt for å begrense smittespredning, da kontakt utenfor skolen og uten at smittevern ivaretas, øker. Artikler som har vurdert skolestenging, har kun vurdert vanlig skolegang som alternativet, og ikke om smittevernbegrensende tiltak i skolen som en alternativ løsning. Vår vurdering er at tilbakeføring av barn og unge til skolehverdagen vil kunne gjeninnføre struktur og styrke etterlevelse av smitteverntiltak. Smittevernveiledere er allerede utarbeidet for å kunne begrense smittespredning i skolen.

Grunnlag for lokale vurderinger (3)

Smittetall:

Smittespredningen er og vil kunne være ulik i ulike deler av landet. Slik situasjonen er nå, vil smitteverntiltakene som er innført i skolene kunne begrense spredning av eventuell smitte i barnehager og skoler. Selv om smittetallet øker i befolkningen, **er det med den kunnskapen vi har så langt data som tyder på at smittetallet er lavere hos barn og unge enn i den voksne befolkningen. Derfor er stenging av skoler særlig vanskelig å begrunne med at det kan begrense smittespredning, da hoveddriverne for smittespredning ikke er barn og unge.** Det er først og fremst personer med symptomer som er smittsomme. Ved tilfeller påvist i skoler, vil det være enkelt å identifisere nærkontakter slik kohortene er organisert, og dermed sette aktuelle personer i karantene. Slik kan smittespredning begrenses uavhengig av smittespredning i befolkningen og det lokale smittetallet.

Testkapasitet:

Ansatte og barn og unge i gjenåpnede skoler er nå inkludert i oversikten for prioritert testing. Dette vil kunne bidra til rask identifisering av tilfeller og innføring av smittebegrensende tiltak.

I sum tilsier smittesituasjonen, de smittereduserende tiltakene som skal igangsettes i henhold til smittevernveilederne for skolene, den økte testkapasiteten og inklusjon av elever og ansatte i testkriteriene, at gjenåpning av skoler over hele landet er forsvarlig. Vår vurdering er at dette vil gjelde for resten av skoleåret.

Hvis situasjonen skulle endre seg har Folkehelseinstituttet et pågående arbeid for hvordan man kan evaluere den lokale smittesituasjonen ved åpning av utdanningsinstitusjonene.

Universiteter og høyskoler:

Unge voksne i universitet og høyskoler er i en aldersgruppe der man kan anta smittespredning som hos andre voksne, også basert på data fra den islandske studien (Gudbjartsson et al). I tillegg vil universitet og høyskoler ofte ha svært mange studenter på et begrenset geografisk område, og mange steder er bruk av offentlig transport nødvendig for å kunne komme seg til studiestedet. Forelesninger vil ofte samle et stort antall studenter i lokalene. Studenter blandes ofte med andre fra andre fag og innad i eget fag. Studenter kan i stor grad benytte seg av digitale løsninger for å følge undervisning, med unntak av fag der praktisk undervisning (for eksempel laboratoriearbeid, kontakt med pasienter, utplassering i praksis). Noen av de antatte ulempene med smittespredning blant studenter på universitet og høyskoler kan motvirkes av smitteverntiltak, men det er mer utfordrende enn for skoler. Gjenåpning av universiteter og høyskoler må derfor ses i sammenheng med de andre kontaktreduserende tiltakene som er innført i samfunnet, og krever smittevernveiledere som er tilpasset ulike studiesteder, fag og behov for praktisk undervisning.

From: beredskap@helsedir.no
Sent: 29. april 2020 18:53
To: Helsekrise
Subject: Forventet oppdatering av veiledere for barnehager og barneskoler

Fra: Berg, Are Stuwitz
Sendt: 29.04.2020 18:50
Til: HOD Krisestab; Beredskap
Kopi: Greve-Isdahl, Margrethe; Hege Nilssen; _coronaledergruppe
Emne: Forventet oppdatering av veiledere for barnehager og barneskoler

Hei!

Da veilederne for barnehagene og barneskolene ble utarbeidet, ble det kommunisert at det var dynamiske dokumenter der det ville bli behov for revideringer etter hvert som de ble tatt i bruk. Dette særlig fordi de ble utarbeidet under stort tidspress, og høringen ble gjort med svært kort frist. Mulighet for revisjon ble også nevnt i innledningene til smittevernveilederne.

Det har allerede kommet innspill fra sektoren om at det er behov for enkelte presiseringer, i tillegg til at de trenger flere eksempler på organisering av kohorter.

Utdanningsdirektoratet og Folkehelseinstituttet arbeider derfor nå med en enkel revisjon. Revisjonen vil ikke endre prinsippene som ligger til grunn for veilederen, men består av en utdypning av eksisterende innhold og enkelte tilleggsråd som for eksempel vask av utendørs lekeapparater, mulighet for å konsultere lokal helsetjeneste med smittevernspørsmål, osv. Sektoren skal komme med skriftlige innspill til UDIR onsdag 6.mai, og reviderte utgaver tar sikte på å være klare 8.mai. Reviderte utgaver vil oversendes HDIR, HOD og KD når de foreligger, og sidene til UDIR vil oppdateres tilsvarende.

Dette til orientering.

Vennlig hilsen

Are S. Berg

Seksjonsleder, overlege, spesialist i barnesykdommer

Avdeling for Smittevern og Vaksine

Folkehelseinstituttet

Postadresse: Postboks 222 Skøyen, 0213 Oslo

Besøksadresse: Lovisenberggata 8, 0456 Oslo

Tlf: 21 07 70 00

www.fhi.no

Covid-19 epidemien:

Veileder i smittevern for skoletrinn 1–7

20. april 2020. 2. utgave 7. mai 2020

Utgitt av HelseDirektoratet. Faglig innhold levert av Folkehelseinstituttet og Utdanningsdirektoratet
IS-2912: veileder om smittevern for barneskolen

Covid-19-epidemien: Veileder i smittevern for skoletrinn 1–7

Faglig innhold ved Folkehelseinstituttet og Utdanningsdirektoratet.

Utgitt av Helsedirektoratet

2.utgave 7.mai 2020

Innhold

1 Innledning	4
2 Bakgrunn	5
2.1 Skolenes samfunnsrolle	5
2.2 Om viruset, sykdommen og utbruddet	5
2.3 Barn rolle i utbruddet	5
2.4 Risiko for at barn blir smittet	6
2.5 Risiko for at barn kan smitte andre	6
3 Smitteforebyggende tiltak	7
3.1 Syke personer skal ikke være på skolen eller SFO	7
3.2 Når skal elever, foresatte og ansatte møte på skolen og når kan de møte på SFO?	8
3.3 Når skal elever og ansatte ikke møte på skolen/SFO?	8
3.4 Når sykdom oppstår på skolen/SFO	9
3.5 Hva hvis en i husstanden til en elev/ansatt er syk	9
3.6 Hvis en i husstanden til en elev/ansatt har bekreftet covid-19	9
3.7 God hygiene	10
3.7.1 God hånd- og hostehygiene	10
3.7.2 Godt renhold	11
3.8 Redusert kontakt mellom personer	12
3.9 Smitteverntiltak i enkelte fag	16
4 Er det noen barn og ansatte det må tas spesielle hensyn til?	17
4.1 Barn med kroniske sykdommer	17
4.2 Voksne (foresatte /ansatte)	18
5 Opplæring av ansatte og informasjon til foresatte	19
5.1 Samhandling med foresatte og foreldremøter	19
6 Besøk på skolen for skolestartere våren 2020	20
7 Sjekkliste for smittevern på skoler og SFO	21
8 Kilder	23

1 Innledning

Denne veilederen skal gi råd og føringer til skoler på barnetrinnet (1.-7.trinn) i drift under koronavirusutbruddet (covid-19) våren 2020. Denne kommer i tillegg til eksisterende regler og retningslinjer beskrevet i «Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.»^{1 2}. Veilederen er gyldig fra publiseringsdato 20.04.2020. Utbruddets utvikling og praktiske hensyn kan føre til behov for endringer på et senere tidspunkt.

Det er skoleeier som er ansvarlig for å sikre at driften skjer i samsvar med gjeldende regelverk³. Skoleeier er ansvarlig for å etablere internkontrollrutiner som sikrer at miljøet i skolen fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygger sykdom og skade⁴. Skoleeier er derfor ansvarlig for å sikre en forsvarlig drift som tar hensyn til smittevern. Vi understreker imidlertid behovet for at alle bidrar til å få til en god drift av skolene under covid-19 utbruddet. Smittevern faglig forsvarlig drift innebærer et velfungerende samarbeid mellom alle aktører som har oppgaver på skolen. Det fordrer et godt samarbeid mellom personalet på skolen og skolehelsetjenesten, i tillegg til renholdsarbeidere som skal ivareta behovet for vask og renhold. Videre vil god dialog mellom skole og hjem være av sentral betydning.

Veilederen tar utgangspunkt i gjeldende rammebetingelser, regelverk og finansiering, inkludert forskrifter med hjemmel i koronaloven.

Veilederen er utarbeidet av Folkehelseinstituttet og Utdanningsdirektoratet. Oppdraget ble gitt av Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet, via Helsedirektoratet.

Oppdatert 2.versjon er publisert 7.mai 2020. Endringer i denne utgaven er:

- Utdyping av kohort-organisering
- Råd om rengjøring av utendørs leker
- Presisering og tydeliggjøring av enkelte råd
- Råd for mottak av skolestartere

¹<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1995-12-01-928>

² <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/miljo-og-helse-i-barnehagen>

³ jf. opplæringsloven § 13-10 og friskoleloven § 5-2 første ledd.

⁴ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1995-12-01-928>

2 Bakgrunn

Våren 2020 utløste et globalt utbrudd av koronaviruset SARS-CoV-2 en rekke strenge tiltak for å begrense smitten av viruset. Torsdag 12. mars 2020 ble det bestemt at alle barnehager og skoler skulle stenges fra kl. 18.00 samme dag til torsdag 26. mars 2020. Tiltakene ble vurdert fortløpende, og tirsdag 24. mars besluttet regjeringen at alle barnehager og skoler skulle være stengt frem til 13. april.

Regjeringen vedtok 7. april 2020 en gradvis gjenåpning av barnehager og skoler. Folkehelseinstituttet og Utdanningsdirektoratet har forståelse for at mange ansatte i barnehager og skoler, samt foresatte, er usikre på hvordan gjenåpning av barnehager og skoler kan være trygt, og hvordan de best kan ivareta smittevernet. Denne veilederen skal gi innsikt i og eksempler på hvordan skole og skolefritidsordning (heretter forkortet SFO) kan organiseres samtidig som smitteverntiltak blir iverksatt. Denne veilederen gjelder for alle barneskoler uavhengig av hvilket grunnlag skolen driver etter⁵. For smitteverntiltak knyttet til elever med spesielle behov, viser vi også til tiltak i veileder for barnehage så langt den passer.

2.1 Skolenes samfunnsrolle

Skolene har en avgjørende rolle for barns læring, omsorg og utvikling. Barn og unge har rett⁶ og plikt til grunnskoleopplæring når det er sannsynlig at de skal være i Norge i mer enn tre måneder. Både FNs barnekonvensjon, grunnloven⁷ og regelverket på opplæringsområdet anerkjenner betydning av skolen som arena for barns læring, mestring og trivsel. Skolen er dessuten vesentlig for samfunnsstrukturen idet de muliggjør at foresatte kan arbeide. Ansatte i skolen har derfor en sentral rolle for å ivareta elevene også i en pandemisituasjon. Utbruddet kan vare over lang tid, avhengig av hvilke smittebegrensende tiltak som gjøres i samfunnet for øvrig. Det har derfor stor betydning at barn kan gå på skole i utbruddsperioden, samtidig som smittevernet ivaretas, både for elevene og de ansatte. For å begrense smitte under en kontrollert gjenåpning av skoler finnes det en rekke tiltak som skolene kan sette i verk.

2.2 Om viruset, sykdommen og utbruddet

Sykdommen covid-19 forårsakes av viruset SARS-CoV-2, i dagligtale ofte kalt nytt koronavirus. Viruset kan forårsake luftveisinfeksjon av varierende alvorlighetsgrad. Det smitter hovedsakelig via dråpe- og kontaktsmitte der virus i luftveissekret overføres fra luftveiene til en syk person videre til en annen person. Smitte kan derfor forekomme både når man hoster eller nyser på en annen person, eller dersom man får luftveissekret på gjenstander som andre tar på. Noen kan ha covid-19 uten å merke symptomer. Det er foreløpig uklart hvor stor rolle de spiller i smittespredningen. På det nåværende tidspunkt regner man med at man kan smitte fra 1-2 døgn før man utvikler symptomer, selv om man er mest smittsom når man har symptomer, og da særlig de første dagene. Viruset tåler ikke såpe og vann, heller ikke desinfeksjon med alkohol, sollys eller temperaturer over 60°C.

2.3 Barn rolle i utbruddet

Det foreligger flere kunnskapsoversikter om virkningene av skolestenging for å begrense smittespredning, men disse baserer seg på forskning knyttet til influensaepidemier.

⁵ Jf. friskoleloven § 2-1.

⁶ Rett til offentlig grunnskoleopplæring, jf. oppl. § 2-1.

⁷ Grunnloven § 109

Resultatene tyder på at skolestenging kan begrense smittespredning, men hvor stor denne virkningen er, er vanskelig å anslå. Overføringsverdien av disse resultatene til covid-19 pandemien er uvisst, særlig fordi barn spiller en mindre rolle i smittespredningen nå enn ved influensaepidemier. Slik det vurderes nå er de samlede negative effektene av å holde barnehagene og skolene stengt langt større enn den mulige nytten for å [begrense smittespredningen](#)⁸.

2.4 Risiko for at barn blir smittet

Sammenliknet med voksne, er få barn identifisert som smittet i Norge og verden for øvrig. Per 06.05.2020 var det registrert 7953 laboratoriebekreftede tilfeller i Norge, hvorav 130 i alderen 0 til 9 år (1,6 %), og 418 i alderen 10 til 19 år (5,3 %) (www.fhi.no). På Island, der skolene ikke har vært stengt, er et stort utvalg av befolkningen testet for covid-19 i mars 2020, og blant 848 barn under 10 år uten symptomer var det ingen med påvisbar smitte. Så langt tyder dette på at barn i mindre grad enn voksne blir smittet⁹.

2.5 Risiko for at barn kan smitte andre

Kunnskapen vi har nå tilsier at barn ikke har like stor betydning for spredning av covid-19 i samfunnet som voksne. Barn kan likevel bli smittet og få symptomer. Det er først og fremst barn og voksne med symptomer som er smittsomme, og smittsomheten er størst idet symptomene oppstår. Ettersom barn har mindre symptomer enn voksne, vil smittsomheten deres også være lavere. Før skolene og barnehagene ble stengt i Norge, ble det kun rapportert sporadiske tilfeller av smitte blant større barn. Sverige, Island og Finland som har skolene åpne, registrerer få tilfeller hos barn og har så langt ikke registrert utbrudd i skoler og barnehager. Det er betryggende at det er få eller ingen kjente utbrudd i skolene eller barnehagene så langt i epidemien, men det må tas forbehold om at mange land var raskt ute med å stenge disse. For mer informasjon se www.fhi.no.

⁸ <https://www.fhi.no/publ/2020/barns-rolle-i-spredning-av-sars-cov-2-covid-19-1.-oppdatering/>

⁹ https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoa2006100?query=featured_home

3 Smitteforebyggende tiltak

Det gjøres svært mange tiltak i alle deler av samfunnet som til sammen begrenser smittespredningen. Det er viktig å bruke tiltak som er tilpasset ulike situasjoner. De samme tiltakene kan derfor ikke alltid brukes på skoler som for eksempel i bedrifter og i samfunnet forøvrig. Tiltakene må tilpasses slik at man kan fokusere på det som er viktigst i den aktuelle situasjonen. Her beskriver vi tiltak for å begrense smittespredning blant elever på 1.–7. trinn og ansatte.

Ingen kan lastes dersom smitte i skolen oppstår. Så lenge viruset sirkulerer i samfunnet, kan sykdom oppstå fordi det ikke er mulig å forhindre alle nye tilfeller. Det betyr at det kan komme smitte inn i skolen, men tiltakene beskrevet her vil begrense smittespredning blant barn og ansatte i skolen.

Formålet med rådene er å begrense smittespredning av covid-19. De tre grunnpilarene for å bremse smittespredning er i prioritert rekkefølge:

1. Syke personer skal ikke være på skolen
2. God hygiene
3. Redusert kontakt mellom personer

Det aller viktigste smitteverntiltaket er at syke personer holder seg hjemme. Hostehygiene og å holde avstand er avgjørende for å begrense dråpesmitte, mens håndhygiene, og spesielt det å unngå å ta seg i ansiktet med urene hender, er viktig for å hindre indirekte kontaktsmitte. Økt fysisk avstand mellom mennesker reduserer muligheten for smitte, også før symptomer på sykdom oppstår.

Til tross for godt gjennomførte tiltak, kan tilfeller av covid-19 og andre infeksjoner oppstå. Dersom smitteverntiltakene som listet opp her gjennomføres, vil smittespredningen likevel bli begrenset. Tiltakene i teksten nedenfor er en beskrivelse av hvilke smitteverntiltak som må være på plass for å lykkes med å redusere smitterisiko til et minimum.

Kommunehelsetjenesten har smittevernkompetanse, og kan konsulteres ved spørsmål om organisering og tilrettelegging lokalt.

3.1 Syke personer skal ikke være på skolen eller SFO

Symptomer på covid-19, særlig hos barn, kan være milde og vanskelige å skille fra andre luftveisinfeksjoner. Covid-19 smitter hovedsakelig via dråpe- og kontaktsmitte. Det er først og fremst personer med symptomer som er smittsomme, og smittsomheten er størst idet symptomene oppstår.

De hyppigst beskrevne symptomer på covid-19 er i starten halsvondt, forkjølelse og lett hoste, i tillegg til sykdomsfølelse, hodepine og muskelsmerter. Magesmerter kan også forekomme.

Om lag 8 av 10 voksne personer har kun milde symptomer. Hos barn er antagelig denne andelen enda høyere. Hos noen personer med covid-19 kan symptomene utvikle seg videre i løpet av en uke til hoste, feber og kortpustethet, og noen svært få kan få et alvorlig forløp med behov for behandling i sykehus. Alvorlig covid-19-sykdom er svært sjelden hos barn.

Kommunehelsetjenesten har ansvar for oppfølging rundt tilfeller med bekreftet covid-19 (smitteoppsporing), og skal varsle skolen dersom barn eller ansatte på en skole får bekreftet covid-19. Det er kommunehelsetjenesten som skal beslutte nødvendige tiltak

som for eksempel å definere hvem som er nærkontakter til den syke og derfor skal i karantene, og om det er behov for informasjon til andre. Hvis det skulle bli behov for ytterligere tiltak er det kommunehelsetjenestens oppgave å gi skolen pålegg om dette.

Nedenfor utdypes det når elever, foresatte og ansatte kan eller ikke kan være på skolen og SFO.

3.2 Når skal elever, foresatte og ansatte møte på skolen og når kan de møte på SFO?

Elever og ansatte skal komme på skolen/SFO:

- Når de ikke har symptomer på sykdom.
- Ved gjennomgått luftveisinfeksjon kan barn og ansatte komme tilbake etter at de har vært symptomfrie i 1 døgn.
- Hvis en i husstanden har symptomer på luftveisinfeksjon, men ikke bekreftet covid-19, skal eleven og den ansatte møte i skole/SFO som normalt. Disse skal imidlertid gå hjem fra skolen/SFO dersom de får symptomer (se under).
- Elever og ansatte med typiske symptomer på pollenallergi (kjent pollenallergi, rennende nese med klart neseseekret, rennende/kløende øyne) kan møte på skole/SFO.
- Mange yngre barn har ofte rennende nese uten andre symptomer på luftveisinfeksjon, og særlig etter at de har vært ute. Disse barna kan komme på skolen/SFO såfremt barnet ikke har feber og ellers er friskt.

Foresatte som er friske og ikke har symptomer på luftveisinfeksjon, kan følge og hente barna sine på skole/SFO som normalt.

3.3 Når skal elever og ansatte ikke møte på skolen/SFO?

Det er viktig at foresatte får tydelig beskjed og forstår grunnen til at barn med symptomer ikke skal møte på skole/SFO.

Elever og ansatte med luftveissymptomer:

- Elever og ansatte skal selv med milde luftveissymptomer og sykdomsfølelse, ikke møte på skole/SFO. De skal holde seg hjemme til de har vært symptomfrie i 1 døgn.

Elever eller ansatte som har bekreftet covid-19:

- Skal være i isolasjon. Det er helsetjenesten som beslutter hvem som skal være i isolasjon og hvor lenge etter råd gitt av Folkehelseinstituttet (se www.fhi.no). Retningslinjer til forskriften som regulerer isolasjon er gitt av Helsedirektoratet.

Elever eller ansatte som er nærkontakter/husstandsmedlem til en person med bekreftet covid-19:

- Skal være i karantene. Det er helsetjenesten som beslutter hvem som skal være i karantene og hvor lenge etter råd gitt av Folkehelseinstituttet (se www.fhi.no). Retningslinjer til forskriften som regulerer karantene er gitt av Helsedirektoratet.

Foresatte som har luftveissymptomer, er i karantene eller isolasjon:

- Skal ikke møte på skole/SFO, og må finne andre løsninger forfølging og henting av barna. Foresatte som har hatt covid-19, men som har avsluttet isolasjon etter anbefaling fra helsetjenesten, kan møte på skolen som normalt.

3.4 Når sykdom oppstår på skolen/SFO

Det er viktig at elever som får symptomer på luftveisinfeksjon, går hjem (etter varsling til foresatte) eller blir hentet så fort det lar seg gjøre. Syke elever bør ikke ta offentlig transport. Eleven som må hentes, må da vente på et eget rom sammen med en ansatt eller ute der det ikke er andre barn. Om mulig bør den ansatte holde to meters avstand, men det må gjøres en avveining i forhold til elevens alder og behov for omsorg. Hvis det ikke er mulig å holde to meters avstand, og eleven er komfortabel med det, bør eleven ta på munnbind for å redusere smittespredning til andre. Hvis ikke eleven vil ha på munnbind, bør den voksne ta på munnbind hvis ikke to meters avstand kan overholdes. Ved behov for toalett skal dette ikke brukes av andre før det er rengjort. Den som passer eleven, må vaske hender etter å ha vært sammen med eleven. I etterkant rengjøres rom, toalett og andre områder der eleven har oppholdt seg med vanlige rengjøringsmidler.

Ansatte som blir syke mens de er på skole/SFO må gå hjem så snart det er mulig. De elevene den syke ansatte har ansvar for, må bli ivaretatt av andre ansatte/vikar eller sendes hjem. Syke ansatte bør ikke ta offentlig transport. Syke ansatte bør ta på munnbind for å redusere smittespredning hvis de ikke kan holde to meters avstand til andre.

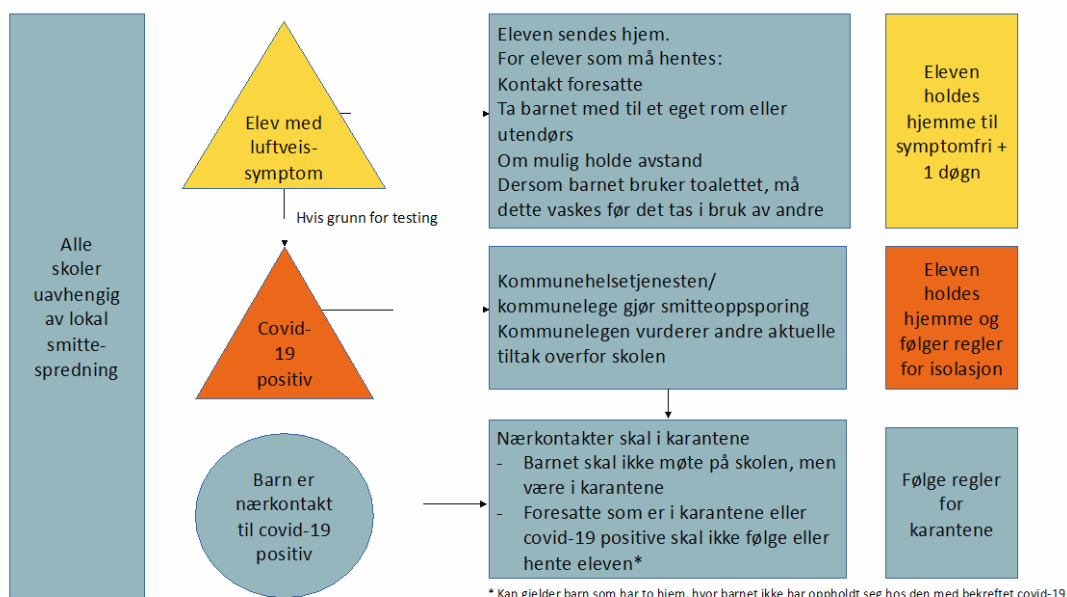
3.5 Hva hvis en i husstanden til en elev/ansatt er syk

Hvis en i husstanden har symptomer på luftveisinfeksjon men ikke bekreftet covid-19, skal eleven/den ansatte møte på skolen som normalt. Tilsvarende kan eleven møte på SFO. Eleven/den ansatte skal imidlertid gå hjem fra skolen/SFO dersom de får symptomer, som nevnt i avsnittet over. Andre hygienetiltak som er skissert i de følgende kapitlene, vil redusere risiko for smittespredning.

3.6 Hvis en i husstanden til en elev/ansatt har bekreftet covid-19

Hvis en i husstanden har fått bekreftet covid-19, skal alle nærkontakter holdes i karantene etter råd fra helsemyndighetene. Ingen personer som selv er i karantene, kan møte på skolen eller SFO.

Flytskjema for håndtering av syke barn på barneskole og SFO

3.7 God hygiene

3.7.1 God hånd- og hostehygiene

God hånd- og hostehygiene reduserer smitte ved alle luftveisinfeksjoner, også smitte med covid-19. Disse tiltakene skal redusere smitte via gjenstander og hender og redusere smitte ved hoste. Rene hender er det viktigste tiltaket mot slik indirekte smitte.

Hygienetiltak skal utføres hyppig av alle, uavhengig av kunnskap om egen og andres smittestatus. Det er viktig at alle elever og de ansatte er kjent med tiltakene under.

Det er ikke nødvendig med spesielt smittevernutstyr, annet enn eventuelt å ha tilgjengelig ikke-medisinske munnbind/ansiktsmasker til elever eller ansatte som blir syke der det ikke er mulig å holde to meters avstand.

For elever med spesielle behov, der for eksempel bleieskift er aktuelt, viser vi veileder for barnehager.

Håndvask med lunkent vann og flytende såpe er en effektiv måte å forebygge smitte. Skitt, bakterier og virus løsner fra huden under vask og skylles bort med vannet. Elever og ansatte skal vaske hender hyppig og grundig i minst 20 sekunder. Hendene tørkes deretter med engangs papirhåndklær. Både de ansatte og elevene må få god opplæring i håndvask. Dette kan forsterkes ved å gi påminnelser muntlig og ved å henge opp plakater med instruksjon for god håndvask.

For de yngste elevene kan det lages rutiner som barna synes er gøy å gjennomføre. Som hovedregel bør håndvask skje med voksen tilstede, særlig for de yngste elevene.

Elever og ansatte skal vaske hender:

- Før man drar hjemmefra og når man kommer hjem
- Når man kommer til skole/SFO
- Etter hosting/nysing
- Etter toalettbesøk
- Før og etter måltider
- Etter man kommer inn fra uteaktivitet/friminutt
- Ved synlig skitne hender

Alternativer til håndvask:

- Viruset er følsomt for alkohol, og alkoholbasert desinfeksjon (håndsprit) er et alternativ hvis ikke håndvaskmuligheter er tilgjengelig.
- Hånddesinfeksjon plasseres på steder der det ikke er mulig å vaske hender (for eksempel i garderoben).
- Alkoholbasert desinfeksjon er lite effektivt ved våte eller synlig skitne hender, da bør håndvask utføres.
- Alkoholbasert desinfeksjon er egnet ute og på tur, etter at skitne hender først er rengjort med våtservietter.

Hostehygiene:

- Det anbefales å ha tørkepapir lett tilgjengelig til bruk for elever/ansatte. Har man ikke det tilgjengelig, anbefales det å bruke albuekroken når en hoster eller nyser.
- Unngå å røre ved ansiktet eller øynene. Et slikt tiltak kan være vanskelig for små barn, men eldre elever og ansatte kan oppfordres til dette.

3.7.2 Godt renhold

Det nye koronaviruset (SARS-CoV-2) fjernes enkelt ved manuell rengjøring med vann og vanlige rengjøringsmidler. Viruset kan overleve på flater fra timer til dager, avhengig av type overflate, temperatur, sollys og andre faktorer. Derfor er grundig og hyppig renhold viktig for å forebygge smitte.

Utsatte områder (se nedenfor) skal ha forsterket renhold. Gå igjennom rutiner og lokale renholdsplaner, og lag tilpasninger (organisering, ansvar og ressursbehov).

Det er ikke nødvendig å bruke ekstra beskyttelsesutstyr. Vask hender etter at rengjøring er utført, også hvis man har brukt hansker under rengjøringen. Løse gulvtepper bør fjernes for å lette rengjøring.

Det er ikke nødvendig å bruke desinfeksjon rutinemessig på skolen. Hvis desinfeksjon likevel brukes, må synlig skitt først tørkes bort med klut eller tørkepapir, ellers virker ikke desinfeksjonsmiddelet. Aktuelle desinfeksjonsmidler er alkoholbasert desinfeksjon og klorin.

Det er ikke behov for vask av utendørs lekeapparater eller leker som brukes utendørs. Det viktigste er rene hender før og etter lek utendørs, og før spising. I tillegg blir viruset inaktivert av sollys.

Det er viktig med forsterket renhold på utsatte områder:

- Toaletter og vaskeservanter må rengjøres minimum daglig. Tørk over flater som toalettsete og kran på servanten 2–4 ganger daglig.
- Engangs papirhåndklær og såpe skal være tilgjengelig, og man må sørge for at søppel tømmes regelmessig.
- Spisebord vaskes med vann og såpe etter bruk.
- Dørhåndtak, trappegelendre, stoler, andre bordflater og andre gjenstander som ofte berøres rengjøres hyppig, minimum daglig.
- Elevene skal vaske over egen pult daglig.
- Leker, nettbrett, datamaskiner/tastaturer som deles må også vaskes av, minimum daglig.
- Reduser antall leker, slik at renhold er gjennomførbart.
- Leker og materiell som kun benyttes av en kohort, trenger ikke daglig rengjøring.
- Leker og materiell kan også ryddes bort («karantene») i 3 dager før de benyttes på nytt, som et alternativ til daglig rengjøring.
- Tøyleker og andre løse tekstiler vaskes etter anvisning. Hvis ikke det er mulig, må de ryddes bort.
- Dekketøy og bestikk vaskes i oppvaskmaskin i henhold til gjeldende rutiner.

3.8 Redusert kontakt mellom personer

Redusert kontakt med andre vil minske risiko for smitte fra personer som ikke vet at de er smittsomme. For å oppnå dette kan man øke avstand mellom personer og/eller redusere antall personer som er tett sammen. Gjennomføring av større enkeltarrangementer må gjøres i henhold til gjeldende retningslinjer fra Helsedirektoratet. Det er viktig å understreke at personalet fortsatt skal ivareta elevens behov for kontakt og omsorg.

For de yngste elevene/elever med særskilte behov er det vanskelig å regulere avstand til andre. Da blir det viktigste tiltaket å begrense antall nærkontakter til hver elev og ansatt, for eksempel ved å ha mindre grupper og faste ansatte for hver gruppe/klasse. Eldre elever kan lettere etterleve råd om avstand og andre smitteverntiltak, og gruppene kan derfor være noe større.

Hensikten med å etablere faste grupper er dels å sikre at man kan overholde avstandskravene innad i gruppene, og dels å begrense kontakt med andre grupper. Dette begrenser smittespredning innad i en gruppe og mellom grupper. Dessuten vil det lette arbeidet med smitteoppsporing og hindre at hele skolen må stenge ved påvisning av smitte hos en elev eller ansatt.

En fast gruppe med elever og ansatte kalles en «kohort», og på skole/SFO vil slike kohorter være et godt utgangspunkt for smittebegrensning og eventuell sporing av smitte. En kohort kan for eksempel ta utgangspunkt i skolens eksisterende klasseinndeling, antall elever på trinnet og norm for lærertetthet (15 elever per lærer på 1. til 4. årstrinn, og 20 elever per lærer for 5. til 7. årstrinn)¹⁰. Kohorter må i minst mulig grad blandes med andre kohorter. Innen en kohort kan elever og ansatte omgås og leke sammen. Særlig de eldste elevene må likevel oppfordres til å holde en meters avstand og unngå unødvendig nærkontakt. Dette vil ikke være like lett å følge for de yngste elevene.

Utgangspunktet for kohortstørrelsen er basert på forholdstallet mellom lærer og elev, men det kan åpnes for noe større kohorter. Her følger noen praktiske hensyn som er viktige i vurdering av kohortstørrelse:

- Kohortstørrelsen kan tilpasses lokale forhold, størrelsen på klassen, og den enkelte skoles forutsetninger.
- For praktisk gjennomføring er det mulig å øke kohortstørrelsen med noen ekstra barn. Skolene må selv vurdere om det er forsvarlig å øke størrelse på kohortene basert på elevenes alder, aktivitetsnivå, behov for voksenoppfølging og muligheten til å holde avstand mellom elever.
- Utforming av lokalet har betydning for hvor mange elever og ansatte som kan være tilstede i samme rom, slik at man kan sikre avstand mellom elever og ansatte.
- Det skal være en voksen per kohort.
- Kohorter bør opprettholdes også på SFO i størst mulig grad.

Ansatte bør komme til klasserommet slik at ikke kohorten trenger å bytte rom. Videre bør kohortene i minst mulig grad bytte klasserom.

To kohorter kan samarbeide for praktisk gjennomføring av dagen og for at ansatte kan ta pause. Samarbeid bør fortrinnsvis foregå utendørs (felles utendørs undervisning, lek, tur og sport). Det er lettere å holde avstand ved utendørs aktiviteter, og viruset blir også

¹⁰ Jf. forskrift til opplæringsloven § 14A-1.

inaktivert av sollyss. Ved behov for innendørs samarbeid (felles undervisning), fordrer dette store nok rom/lokaler for å sikre minst en meter mellom elevene/pulter. Dersom man øker antall elever i en kohort, bør kohorter som hovedregel ikke samarbeide innendørs fordi det skaper flere kontakter mellom elever.

Det overordnede målet er at elever og ansatte har et begrenset antall kontakter.

For å unngå for tett kontakt mellom kohortene, kan det legges opp til økt bruk av uteaktiviteter så langt det er mulig. Flere kohorter kan være ute samtidig. Kohorter som ikke samarbeider og som er ute til samme tid bør helst være på ulike uteområder. Kohorter som ikke samarbeider, kan bruke uteområder etter hverandre og det er ikke nødvendig å rengjøre områdene før bytte. Ved fysisk plassmangel i skolen, kan alternerende dager, ulik oppmøtetid, og alternative lokaler vurderes¹¹. Kohortenes sammensetning kan ved behov endres, men ikke oftere enn ukentlig og etter en helg (minst to dager uten kontakt mellom barn og ansatte i en kohort). På denne måten blir det færrest mulig nærkontakter ved påvist sykdom hos et barn eller en ansatt.

Det er en fordel at elevene ikke omgås mange andre barn på fritiden.

Tabell: Eksempler på organisering av kohorter (kohort er en gruppe barn og voksne som definert i teksten over).

Klassetrinn	Eksempel* på organisering per uke
1.–4. klasse	<ul style="list-style-type: none"> • I utgangspunktet bør en ansatt følge sin kohort • Kohortene bør i minst mulig grad bytte klasserom • Kohort 1 og 2 kan samarbeide for praktisk gjennomføring av skoledagen, fortrinnsvis utendørs (se tekst) • Ansatte fra kohort 1 kan avhjelpe i kohort 2, og motsatt • Kohortene (som ikke samarbeider) bør ha ulike lekeområder ute • Kohortene bør opprettholdes også på SFO • Tilsvarende organiseres kohort 3 og 4 osv. • Kohort 1 og 2 skal i utgangspunktet ikke blandes med kohort 3 og 4 osv. • Kohorter som ikke samarbeider kan passere hverandre og være kortvarig i samme område (inntil 15 minutter) • Kohorter som ikke samarbeider kan oppholde seg i samme rom, såfremt det kan være minimum to meters avstand mellom kohortene, over lengre tid • Kohortene kan bytte sammensetning ukentlig etter en helg
5.–7. klasse	<p>Det samme som over gjelder, og i tillegg:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ansatte bør komme til klasserommet slik at ikke kohorten trenger å bytte rom • Kohortene bør i minst mulig grad bytte klasserom • Elever og ansatte innen en kohort skal tilstrebe å holde en meters avstand

*Utfyllende informasjon i tekst før tabell.

¹¹ <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2020-03-27-470>

Her gis forslag til hvordan kontaktreduserende tiltak kan gjennomføres for elevene. Hver skole må selv finne løsninger som kan tilpasses lokalt. Egne råd for kontaktreduserende tiltak for ansatte blir gitt til slutt.

Fysisk kontakt:

- Behovet for nærhet og omsorg må ivaretas. Ansatte skal vaske hender etter kos og trøsting.
- Håndhilsing, klemming og unødvendig fysisk kontakt unngås i den grad det er mulig.

Tetthet i grupper:

- Etablere kohorter av barn (se over).
- Kohortene kan bytte sammensetning ukentlig etter en helg.
- Ta i bruk større lokaler der det er mulig.
- Ansatte bør komme til klasserommet slik at elevene ikke trenger å bytte rom der det er mulig.
- Alle elever bør ha egen pult i klasserommet for å sikre avstand mellom barn. Der barna ikke har egen pult, bør de sikres arbeidsplass med avstand (helst en meter) til andre barn.
- Sikre at alle barn har egen spise- og aktivitetsplass på SFO som skaper avstand mellom barn.
- Unngå trengsel på vei inn og ut av undervisningslokalene, i garderober og på toaletter.
- Eventuelt opprette merking på gulvet for å sikre avstand mellom elever i grupperom/klasserom, garderober og andre områder det kan oppstå trengsel.
- Økt bruk av utetid og uteskole. Særlig for SFO anbefales det i størst mulig grad at aktiviteter foregår ute.
- For å unngå flere kohorter sammen, kan uteområdet deles i soner.
- Lokalt kan det vurderes å se skole og SFO i sammenheng, for å gi økt fleksibilitet i tider for undervisning og SFO, og dermed redusere gruppestørrelse av barn.

På starten og slutten av dagen:

- Avtale spredte oppmøtesteder før skoledagen begynner, for å begrense antall elever som samles på et sted, og unngå trengsel på vei inn og ut av undervisningslokalene.
- Det tilstrebes at foresatte ikke blir med inn på skolen/ i garderoben hvis ikke det er nødvendig.

Lek og friminutt:

- Ha ulike tidspunkt for friminutt for å begrense antall elever som er ute samtidig. For eksempel ha friminutt for kun ett til to klassetrinn samtidig. Dette må vurderes ut fra antall elever per klassetrinn.
- Ha ekstra antall voksne ute i friminutt, for å hjelpe elevene å holde avstand.

Begrense deling av mat og gjenstander:

- Elevene skal ikke dele mat og drikke.
- Mat kan gjerne tilberedes på skole/SFO, men elevene bør i hovedsak ikke bidra.
- Mat bør serveres porsjonsvis.
- Elevene bør sitte på hver sin pult når de spiser, eller på fast plass med avstand mellom.

- Barna bør spise i sine kohorter. Ved felles spiserom, bør kohortene spise til forskjellig tid. Bord og stoler vaskes av etter hver gruppe.
- Begrens deling av skrivesaker, nettbrett og annet materiell.
- Læringsmateriell, leker og annet bør ikke deles mellom kohorter før de er rengjort.
- Skolebøker kan fraktes mellom hjem og skole, men ikke deles mellom elever.
- Leker bør ikke tas med hjemmefra.
- Klassebamser må i karantene under covid-19-utbruddet.

Transport og skoleskyss:

- Bruk av offentlig transport til og fra skolen begrenses så mye som mulig.
- Skoleturer som innebærer tett ansamling av elever i store grupper og på offentlige transportmidler bør unngås.
- Ved bruk av skoleskyss, henvises til veiledning for smittevern i kollektivtransport¹². Elever fra samme husholdning kan sitte sammen. Elevene må holde en meters avstand mens de venter på bussen/annet transportmiddel.
- Elever må vaske hender når de kommer til skolen og tilbake til hjemmet.

Spesielt for ansatte:

- Holde avstand (minst en meter) til kolleger i møter og pauser.
- Der det er nødvendig med ulike faglærere, kan lærere ambulere på tvers av kohorter, mens kohortene har faste klasserom så langt det lar seg gjøre
- Unngå håndhilsning og klemming.
- Unngå bruk av ringer og håndsmykker på arbeidsplassen.
- Bruke videokonferanser i stedet for fysiske møter med kolleger der det er mulig.
- Felles nettbrett, datamaskiner/tastaturer må vaskes av etter bruk.
- Være ekstra oppmerksomme på hygiene rundt kjøkken/spiserom.
- Begrense bruk av offentlig transport i rushtid til og fra arbeidsplassen når det er mulig.
- Dersom det er ansatte/vikarer som arbeider på flere skoler, må de få opplæring i gjeldende lokale rutiner i hver skole. Vikarer bør unngå å jobbe på ulike skoler samme dag.
- Ved fravær av personell kan det være behov for vikarer og/eller omrokking av personell mellom kohorter. Dette kan gjøres når det er nødvendig, men omrokkinger bør likevel begrenses mest mulig.
- Spesielle tjenester (PPT, logoped og andre) skal følge basale smittevernrutiner etter gjeldende anbefalinger (god hånd- og hostehygiene, ikke møte opp ved sykdom, osv.), men kan ellers utføre sitt arbeid som normalt.

Spesielt for skolehelsetjenesten:

- Helsesykepleiere har en viktig rolle som rådgivere i det smittevern faglige arbeidet på skolen. I tillegg er helsesykepleiere viktige samtalepartnere for elever, og for å kunne gi helsemessig og psykososial støtte i tråd med nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons og skolehelsetjenesten¹³.

¹² <https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/rad-og-informasjon-til-andre-sektorer-og-yrkesgrupper/kollektivtransport/>

¹³ <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten>

- Undervisning, samtaler, undersøkelser, oppfølging og vaksinasjon av elever kan gjennomføres etter samme retningslinjer som for øvrige helse- og omsorgstjenester. Se www.fhi.no

3.9 Smitteverntiltak i enkelte fag

Her følger råd for enkelte fag som krever ekstratiltak, i tillegg til de rådene som er beskrevet over.

Bruk av garderober og undervisning i kroppsøving:

- Skift før kroppsøving kan eventuelt gjennomføres på ulike klasserom for å sørge for mer plass.
- Dusjing etter kroppsøving anbefales utsatt til elevene har kommet hjem.
- Ved behov for dusjing, må elevene være i sine kohorter for å begrense antall i garderobe/dusj samtidig.
- Utegyms anbefales.
- Unngå aktiviteter med nær kontakt mellom elever som for eksempel enkelte lagidretter, pardans, kampsport, eller lignende.
- Dersom det i en senere fase av utbruddet blir aktuelt med svømmeundervisning: Klorinnholdet i bassengvann inaktiverer både koronavirus og andre virus. Undervisningen må organiseres slik at nærkontakt mellom elever i garderober og bassenget unngås.

Musikk

- Unngå at blåseinstrumenter deles av flere elever.
- Ved bruk av håndholdte instrumenter og tangenter, må berørte områder tørkes av etter bruk.

Mat og helse

- Forsøk å gjennomføre undervisningen på alternative måter (for eksempel hjemmeoppgaver).
- Virusets smitte ikke via mat såfremt det utøves god håndhygiene og vanlig kjøkkenhygiene.
- Unngå mat som tilberedes uten varmebehandling (for eksempel salater og lignende).

Kunst og håndverk

- Begrens deling av utstyr. Vask og rengjør utstyret etter bruk der det er mulig.

Skolebibliotek

- Utlån av bøker er greit såfremt håndvask er utført før ankomst skolebiblioteket.
- Innlevering av bøker etter sykdom: viruset kan overleve på papp i ett døgn. Elever med symptomer på luftveisinfeksjon skal uansett holde seg hjemme til de har vært symptomfrie ett døgn, lengre hvis de er i karantene eller isolasjon. Bøker kan derfor innleveres når barnet selv kan komme tilbake på skolen.

4 Er det noen barn og ansatte det må tas spesielle hensyn til?

4.1 Barn med kroniske sykdommer

Barn og unge har så langt ikke vist å ha risiko for alvorlig forløp av covid-19. Kunnskapsgrunnlaget er imidlertid begrenset, og som et føre-var-prinsipp for å minske smitterisiko kan det derfor være enkelte barn som skal rådes til å unngå oppmøte på skolen.

Norsk barnelegeforening har i samråd med Folkehelseinstituttet utarbeidet en oversikt over ulike diagnoser hos barn og unge og om det eventuelt skal tas spesielle hensyn. Norsk barnelegeforening mener at de aller fleste barn med kroniske sykdommer kan og bør gå i barnehage og skole.

Barn og unge som har kroniske sykdommer/tilstander, men som **kan møte på skolen** som vanlig, gjelder blant annet:

- Barn og unge med diabetes
- Barn og unge med velkontrollert astma
- Barn og unge med allergi
- Barn og unge med epilepsi
- Barn og unge med Downs syndrom
- Barn og unge med hjertefeil uten hjertesvikt
- Barn og unge med autoimmune sykdommer som bruker immundempende behandling og har stabil sykdom
- Tidligere premature barn uten betydelig lungesykdom

Barn og unge som har kroniske sykdommer, men hvor det individuelt kan vurderes om det er grunnlag for at barnet/ungdommen skal holdes hjemme og få tilrettelagt undervisning fra skolen er listet nedenfor (1–8). Skolen og foresatte bør ha en dialog om det er mulig å tilrettelegge slik at disse elevene likevel kan møte som vanlig på skolen. Hvis tilrettelegging ikke er mulig for vanlig undervisning, kan man tilstrebe å tilrettelegge for deltagelse i deler av skoledagen, for eksempel i små grupper (2–3 elever) eller ved utendørsaktiviteter. I vurderingen av hvordan opplæringen og tilretteleggingen kan gjennomføres, skal det legges stor vekt på hensynet til elevens beste¹⁴. For eksempel vil det være avgjørende at fordelene ved å motta tilrettelagt opplæring hjemme veier opp for ulempene disse barna får ved å miste viktig sosial og faglig utvikling:

1. Barn og unge som er organtransplanterte (første tid etter transplantasjon)
2. Barn og unge som er benmargstransplanterte siste 12 måneder
3. Barn og unge som er i aktiv kreftbehandling
4. Barn og unge med alvorlig hjertesykdom
5. Barn og unge med alvorlig lungesykdom og/eller har betydelig redusert lungekapasitet
6. Barn og unge med diagnostisert alvorlig, medfødt sykdom i immunforsvaret i ustabil fase som gjør dem særlig utsatt for alvorlige luftveisinfeksjoner
7. Barn og unge på immundempende medisin og aktiv kronisk sykdom

¹⁴ Jf. barnekonvensjonen art. 3

8. Det kan gjelde enkelte andre barn med alvorlige diagnoser som ikke er nevnt her. I slike tilfeller må behov for tilrettelagt undervisning avklares med behandlende barnelege.

Hvilke diagnoser som inngår i gruppe 1–8 er nærmere spesifisert på nettsidene til Norsk barnelegeforening: <https://www.legeforeningen.no/foreningsledd/fagmed/norsk-barnelegeforening/veiledere/informasjon-veiledere-og-prosedyrer-for-barn-og-covid-19/>. Listen er også formidlet til Norsk forening for allmennmedisin.

Som hovedregel er det ikke grunnlag for at søsken til disse barna/ungdommene skal holdes hjemme. Et viktig unntak er søsken som skal være benmargsdonor for husstandsmedlemmer (siste 28 dager før donasjon).

4.2 Voksne (foresatte /ansatte)

Basert på informasjon om utbruddet så langt fra Kina, Italia, Storbritannia, USA og Norge, er det særlig eldre personer (over 65 år) som har høyere risiko for alvorlig sykdom med det nye koronaviruset, spesielt dersom de i tillegg har underliggende kronisk sykdom. I tillegg kan voksne personer, særlig de over 50 år, med kroniske sykdommer som hjertekarsykdom (inkludert høyt blodtrykk) og diabetes ha noe høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19. Ansatte som tilhører grupper med høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19 bør vurderes individuelt i forhold til tilrettelagt arbeid. Ansatte dette er aktuelt for, må ha legerklæring.

For oppdatert informasjon om personer som kan ha høyere risiko for covid-19, se Folkehelseinstituttets nettsider:

<https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/fakta/risikogrupper/?term=&h=1>

Det er ikke vist at gravide kvinner har høyere risiko for alvorlig sykdom av covid-19 og det er heller ikke grunnlag for å mistenke at infeksjon kan gi risiko for fosterskade. Folkehelseinstituttet anbefaler at gravide kvinner som har kronisk sykdom eller svangerskapskomplikasjoner bør diskutere med egen lege om det er grunn til å utvise ekstra forsiktighet og behov for tilrettelegging på arbeidsplassen.

Foresatte som er i risikogruppe kan kontakte egen lege for å vurdere behov for tilrettelegging av skoletilbudet/hjemmeundervisning for å begrense smitterisiko til hjemmet. For elever med foresatte (andre i husholdningen) i risikogruppe, bør det opprettes dialog mellom skole og foresatte om det er mulig å tilrettelegge slik at disse elevene likevel kan møte som vanlig på skolen. I slike tilfeller bør også hensynet til barnets beste¹⁵ tillegges stor vekt. Hvis tilrettelegging ikke er mulig for vanlig undervisning, kan man tilstrebe å tilrettelegge for deltakelse i deler av skoledagen, for eksempel i små grupper (2–3 elever) eller ved utendørsaktiviteter.

¹⁵ Jf. barnekonvensjonen art. 3

5 Opplæring av ansatte og informasjon til foresatte

Ansatte skal få opplæring i å gjennomføre nødvendige smitteverntiltak som beskrevet i denne veilederen. Veilederen vil suppleres med ytterligere informasjon som kan benyttes i kompetanseheving av ansatte.

Foreldre og foresatte skal være trygge på at det er forsvarlig at barna går på skole/SFO igjen. Det er derfor viktig at skolen har god dialog med foreldre og foresatte. Videre er det viktig at foreldre og foresatte aktivt bidrar til å gjennomføre smitteverntiltakene i samsvar med denne veilederen. Det utarbeides egen informasjon til denne gruppen.

Informasjon om dette finnes på <http://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/sikkerhet-og-beredskap/informasjon-om-koronaviruset/smittevernveileder/>

5.1 Samhandling med foresatte og foreldremøter

Det anbefales å ikke arrangere foreldremøter eller andre større samlinger i dette stadiet av covid-19 utbruddet. Digitale møter anbefales.

Utviklingssamtaler bør erstattes med digitale møter. Der det ikke er mulig, kan utviklingssamtalen gjennomføres med følgende tiltak:

- Ulike familier skal ikke vente på samme rom
- Vask hender før og etter samtale
- Hold minst en meters avstand mellom ansatte og elev/foresatte
- Ved behov for tolk eller lignende, må disse også holde avstand til de andre

6 Besøk på skolen våren 2020 for årets skolestartere

Skolestartere kommer fra ulike barnehager. Dette gir blanding av barn og foresatte og krever spesielle hensyn. De samme hovedprinsippene for smittevern som beskrevet over gjelder (ingen syke skal møte, god hygiene, og redusert kontakt mellom personer).

Gjennomføring:

- Avhengig av hvor mange skolestartere den enkelte skole har, bør man tilstrebe at det ikke møter mer enn 50 skolestartere inkludert foresatte samtidig.
- Gitt nok plass kan to grupper på 50 møte samtidig, men på ulikt sted.
- Barna bør deles i grupper på inntil 15 barn i hver.
- Barna kan ikke ha tett fysisk kontakt med faddere på høyere klassetrinn, men holde minst en meters avstand.
- Der det er mulig, bør barn fra samme barnehage møte samtidig. Det kan vurderes om barna kan møte på skolen i sine kohorter sammen med barnehageansatte.
- Barna bør ha hver sin pult i klasserommet, med en meters avstand mellom.
- Dersom foresatte må følge, må de også kunne holde en meters avstand til andre barn og ansatte. Det anbefales at kun en foresatt følger hvert barn.
- Møter med foresatte bør primært foregå digitalt. Dersom det ikke er mulig eller praktisk gjennomførbart, bør informasjonen gis i lokaler som tillater minst en meter mellom personer og maksimalt 50 personer tilstede.

7 Sjekkliste for smittevern på skoler og SFO

Nedenfor følger en sjekkliste for hvilke tiltak som må være på plass før gjenåpning. Tiltakene er nærmere beskrevet over. Det er skoleeiers ansvar å sørge for at smitteverntiltak er på plass, og for at ansatte er godt kjent med innholdet og utførelse av smitteverntiltak¹⁶.

Tiltak	Utført dato	Merknad
Skoleeiers overordnede ansvar		
Opplæring av ansatte i smitteverntiltak ved at de gjøres kjent med innholdet i denne veilederen		
Informasjon til foresatte om nye rutiner på skole/SFO		
Lage plan for håndvaskrutiner for elever og ansatte		
Lage skriftlig rutine for renhold		
Lage plan for oppretting og organisering av kohorter		
Opprette dialog med eventuelle ansatte som er i risikogrupper og barn som har behov for tilrettelegging		
Hygienetiltak		
Sikre at det er nok såpe og tørkepapir tilgjengelig ved alle håndvaskstasjoner og toaletter		
Opplæring av elevene i håndvaskrutiner og hostehygiene		
Henge opp plakater om håndvaskrutiner og hostehygiene		
Henge opp alkoholbasert desinfeksjon der ikke håndvask er tilgjengelig		
Planlegge håndhygienetiltak ute og på tur (våtservietter og alkoholbasert desinfeksjon)		
Redusert kontakt mellom personer		
Vurdere bruk av rom i forhold til antall elever i kohortene		
Planlegge for aktiviteter ute, herunder ulike tider for ulike kohorter		
Dele opp utearealer slik at elever fra ulike kohorter blandes i liten grad		
Unngå større samlinger av elever		
Sørge for at det er tilstrekkelig med skrivesaker og annet materiell slik at deling begrenses		
Sørge for egen pult/sitteplass per elev med avstand mellom elevene		
Sørge for egen sitteplass per elev ved måltider og aktiviteter, med avstand mellom elevene		

¹⁶ Jf. forskrift 27. mars 2020 nr. 470 om smitteverntiltak mv. ved koronautbruddet

Tiltak	Utført dato	Merknad
Sikre gode rutiner for måltider og at mat serveres porsjonsvis		
Plan for å redusere trengsel i garderober, toaletter og på vei inn og ut av lokalene		
Eventuelt introdusere merking på gulv for å sikre avstand i områder der det kan oppstå trengsel		
Plan for alternerende tidspunkt for friminutt for å begrense antall elever som er ute samtidig		
Plan for ekstra bemanning ute i friminutt, for å hjelpe elevene å holde avstand		
Plan for spredte oppmøtesteder før skoledagen begynner for å unngå trengsel		
Plan for gjennomføring av skoleskys		
Unngå kollektivtransport ved turer ut av skolen		
Renhold		
Lage en plan for renhold, som beskriver hyppighet og metode for de ulike punktene. Planen må omfatte toaletter, servanter, hyppig berørte gjenstander (dørhåndtak, trappegelendre, lysbrytere ol.)		
Lage en plan for renhold av leker, nettbrett og lignende. Leker og gjenstander som ikke kan vaskes ryddes bort		
For ansatte		
Begrense fysiske møter, eventuelt tilrettelegge for videokonferanse		
Holde avstand i pauser		
Etablere rutiner for vask av felles nettbrett, datamaskiner/tastaturer		
Begrense bruk av offentlig transport		

8 Kilder

Unicef, WHO, IFRC. Key Messages and Actions for COVID-19 Prevention and Control in Schools. March 2020

CDC. <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/schools-childcare/guidance-for-schools.html>

Tiltak på skole- og barnehageområdet under koronautbruddet våren 2020, rapport 03.04.2020 på www.udir.no

Covid-19 epidemien:

Veileder om smittevern for ungdomsskole og videregående skole

20. april 2020. 2. utgave 7. mai 2020

Utgitt av Helsedirektoratet. Faglig innhold levert av Folkehelseinstituttet og Utdanningsdirektoratet

IS-2913: veileder om smittevern for ungdomsskole og videregående skole

Foto: Mostphotos

**Covid-19-epidemien:
Veileder i smittevern for
ungdomsskole og videregående skole**

Faglig innhold ved Folkehelseinstituttet og Utdanningsdirektoratet

Utgitt av Helsedirektoratet

Innhold

1	Innledning	4
2	Bakgrunn	5
2.1	Skolenes samfunnsrolle	5
2.2	Om viruset, sykdommen og utbruddet	5
2.3	Barn og ungdoms rolle i utbruddet	6
2.4	Risiko for at barn og ungdom blir smittet	6
2.5	Risiko for at ungdom kan smitte andre	6
3	Smitteforebyggende tiltak	7
3.1	Syke personer skal ikke være på skolen	7
3.2	Når skal elever og ansatte møte på skolen?	8
3.3	Når skal elever og ansatte ikke møte på skolen?	8
3.4	Når sykdom oppstår på skolen	8
3.5	Hva hvis en i husstanden til en elev/ansatt er syk	9
3.6	Hvis en i husstanden til en elev/ansatt har bekreftet covid-19	9
3.7	God hygiene	10
3.7.1	God hånd- og hostehygiene	10
3.7.2	Godt renhold	11
3.8	Redusert kontakt mellom personer	11
3.9	Smitteverntiltak i enkelte fag på ungdomstrinnet og i videregående opplæring	15
3.10	Yrkesfag i videregående opplæring	16
4	Smitteverntiltak under muntlig, muntlig-praktisk og praktisk eksamen	17
5	Spesielt for videregående skoler der elevene bor på internat	18
6	Er det noen ungdom og ansatte det må tas spesielle hensyn til?	19
6.1	Ungdom med kroniske sykdommer	19
6.2	Voksne (foresatte /ansatte)	20
7	Opplæring av ansatte og informasjon til foresatte	21
7.1	Samhandling med foresatte og foreldremøter	21
8	Sjekkliste for smittevern på ungdomsskoler og videregående skoler	22
9	Kilder	24

1 Innledning

Denne veilederen skal gi råd og føringer til ungdomsskoler og videregående skoler når det gjelder drift under koronavirusutbruddet (covid-19-utbruddet) våren 2020. Veilederen gjelder også for voksenopplæring så langt den passer. Veilederen kommer i tillegg til eksisterende regler og retningslinjer beskrevet i «Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.»^{1 2}. Utbruddets utvikling og praktiske hensyn kan føre til behov for endringer på et senere tidspunkt.

Det er skoleeier som er ansvarlig for å sikre at driften skjer i samsvar med gjeldende regelverk³. Skoleeier er ansvarlig for å etablere internkontrollrutiner som sikrer at miljøet i skolen fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygger sykdom og skade.⁴ Skoleeier er derfor ansvarlig for å sikre en forsvarlig drift som tar hensyn til smittevern. Vi understreker imidlertid behovet for at alle bidrar til å få til en god drift av skolene under covid-19 utbruddet. Smittevern faglig forsvarlig drift innebærer et velfungerende samarbeid mellom alle aktører som har oppgaver på skolen. Det fordrer et godt samarbeid mellom personalet på skolen og skolehelsetjenesten, i tillegg til renholdsarbeidere som skal ivareta behovet for vask og rengjøring. Videre vil god dialog mellom skole og hjem være av sentral betydning.

Veilederen tar utgangspunkt i gjeldende rammebetingelser. Det betyr at veilederen legger til grunn gjeldende regelverk og finansiering, inkludert forskrifter med hjemmel i koronaloven.

Veilederen er utarbeidet av Folkehelseinstituttet og Utdanningsdirektoratet. Oppdraget ble gitt av Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet, via Helsedirektoratet

Oppdatert 2.versjon er publisert 7.mai 2020. Endringer i denne utgaven er:

- Tydeliggjøring av ulike kontaktreduserende tiltak for ungdomsskoler og videregående skoler.
- Presisering og tydeliggjøring av enkelte råd

¹<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1995-12-01-928>

² <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/miljo-og-helse-i-barnehagen>

³ jf. opplæringsloven § 13-10, friskoleloven § 5-2 første ledd og voksenopplæringsloven § 24.

⁴ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1995-12-01-928>

2 Bakgrunn

Våren 2020 utløste et globalt utbrudd av koronaviruset SARS-CoV-2 en rekke strenge tiltak for å begrense smitten av viruset. Torsdag 12. mars 2020 ble det bestemt at alle barnehager og skoler skulle stenges fra kl. 18.00 samme dag til og med torsdag 26. mars 2020. Tiltakene ble vurdert fortløpende, og tirsdag 24. mars ble det besluttet at alle barnehager og skoler skulle være stengt frem til 13. april.

Regjeringen vedtok 7. april 2020 en gradvis gjenåpning av barnehager og skoler. Folkehelseinstituttet og Utdanningsdirektoratet har forståelse for at mange ansatte i barnehager og skoler, samt foresatte, er usikre på hvordan gjenåpning av barnehager og skoler kan være trygt, og hvordan de best kan ivareta smittevernet. Denne veilederen skal gi innsikt i og eksempler på hvordan skoler kan organiseres samtidig som smitteverntiltak blir iverksatt. Denne veilederen gjelder for alle ungdomsskoler og videregående skoler uavhengig av hvilket grunnlag skolen driver etter⁵. For smitteverntiltak knyttet til elever med spesielle behov, viser vi også til tiltak i veileder for barneskole og veileder for barnehage så langt de passer.

2.1 Skolenes samfunnsrolle

Skolene har en avgjørende rolle i sosial og faglig utvikling for ungdom. Det følger av opplæringsloven at ungdom har rett til opplæring⁶. Både FNs barnekonvensjon, grunnloven og regelverket på opplæringsområdet anerkjenner betydning av skolen som arena for ungdommers læring, mestring og trivsel. Ansatte i skolen har derfor en sentral rolle for å ivareta elevene også i en pandemisituasjon. Utbruddet kan vare over lang tid, avhengig av hvilke smittebegrensende tiltak som gjøres i samfunnet forøvrig. Det har derfor stor betydning at ungdom kan gå på skole i utbruddsperioden, samtidig som smittevernet ivaretas, både for elevene og de ansatte. For å begrense smitte under en kontrollert gjenåpning av skoler finnes det en rekke tiltak som skolen kan sette i verk.

2.2 Om viruset, sykdommen og utbruddet

Sykdommen covid-19 forårsakes av viruset SARS-CoV-2, i dagligtale ofte kalt nytt koronavirus. Viruset kan forårsake luftveisinfeksjon av varierende alvorlighetsgrad. Det smitter hovedsakelig via dråpe- og kontaktsmitte der virus i luftveissekret overføres fra luftveiene til en syk person videre til en annen person. Smitte kan derfor forekomme både når man hoster eller nyser på en annen person, eller dersom man får luftveissekret på gjenstander som andre tar på. Noen kan ha covid-19 uten å merke symptomer. Det er foreløpig uklart hvor stor rolle de spiller i smittespredningen. På det nåværende tidspunkt regner man med at man kan smitte fra 1–2 døgn før man utvikler symptomer, selv om man er mest smittsom når man har symptomer, og da særlig de første dagene. Viruset tåler ikke såpe og vann, heller ikke desinfeksjon med alkohol, sollys eller temperaturer over 60°C.

⁵ Jf. friskoleloven § 2-1 og voksenopplæringsloven § 17.

⁶ Jf. opplæringsloven §§ 2-1 og 3-1 flg.

2.3 Barn og ungdoms rolle i utbruddet

Det foreligger flere kunnskapsoversikter om virkningene av skolestenging for å begrense smittespredning, men disse baserer seg på forskning knyttet til influensaepidemier. Resultatene tyder på at skolestenging kan begrense smittespredning, men det er vanskelig å anslå hvor stor denne virkningen er. Overføringsverdien av disse resultatene til covid-19 pandemien er uvisst, særlig fordi barn og unge spiller en mindre rolle i smittespredningen nå enn ved influensaepidemier. At ungdommer ikke får gå på skole er svært inngripende i deres liv. Slik det vurderes nå er de samlede negative effektene av å holde skolene stengt langt større enn den mulige nytten for å begrense smittespredningen.

2.4 Risiko for at barn og ungdom blir smittet

Sammenliknet med voksne, er det svært få barn og ungdommer som er registrert som smittet i Norge og verden for øvrig. Per 06.05.2020 var det registrert 7953 laboratoriebekreftede tilfeller i Norge, hvorav 130 i alderen 0 til 9 år (1,6 %), og 418 i alderen 10 til 19 år (5,3 %) (www.fhi.no). På Island, der skolene ikke har vært stengt, er et stort utvalg av befolkningen testet for covid-19 i mars 2020, og blant 848 barn under 10 år uten symptomer var det ingen med påvisbar smitte. Islandske ungdommer så derimot ut til å ha høyere forekomst av smitte. Så langt tyder dette på at barn i mindre grad enn voksne blir smittet. Ungdommer blir smittet i større grad enn barn, men fortsatt i mindre grad enn voksne⁷.

2.5 Risiko for at ungdom kan smitte andre

Kunnskapen vi har nå tilsier at barn ikke har like stor betydning for spredning av covid-19 i samfunnet som voksne. Informasjon fra utbruddet i andre land som tyder på at færre barn blir syke og at barn får mindre symptomer enn voksne, og det kan derfor antas at barn har mindre betydning for smittespredning. Det er først og fremst personer med symptomer som er smittsomme, og smittsomheten er størst idet symptomene oppstår. Det er større usikkerhet rundt ungdoms rolle i smittespredning.

Det er rapportert mer symptomatisk sykdom blant ungdom enn blant barn, og også noe flere sykehusinnleggelser, selv om risikoen øker særlig først for personer over 65 år. Det må derfor påregnes mer smitte blant ungdom enn blant barn. Noe av dette kan skyldes at ungdom har større kontaktflate og et mer geografisk spredt kontaktnett enn barn. Risiko for økt smittespredning blant ungdom kan imidlertid motvirkes ved at ungdom i større grad enn yngre barn vil klare å forholde seg til og gjennomføre anbefalte smitteverntiltak.

⁷ https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoa2006100?query=featured_home

3 Smitteforebyggende tiltak

Det gjøres svært mange tiltak i alle deler av samfunnet som til sammen begrenser smittespredningen. Det er viktig å bruke tiltak som er tilpasset ulike situasjoner. De samme tiltakene kan derfor ikke alltid brukes på skoler som for eksempel i bedrifter og i samfunnet forøvrig. Tiltakene må tilpasses slik at man kan fokusere på det som er viktigst i den aktuelle situasjonen. Her beskriver vi tiltak for å begrense smittespredning blant elever på ungdomsskolen og videregående skoler og ansatte.

Ingen kan lastes dersom smitte i skolen oppstår. Så lenge viruset sirkulerer i samfunnet, kan sykdom oppstå fordi det ikke er mulig å forhindre alle nye tilfeller. Det betyr at det kan komme smitte inn i skolen, men tiltakene beskrevet her vil begrense smittespredning blant elever og ansatte i skolen.

Formålet med rådene er å begrense smittespredning av covid-19. De tre grunnpilarene for å bremse smittespredning er i prioritert rekkefølge:

1. Syke personer skal ikke være i på skolen
2. God hygiene
3. Redusert kontakthypighet mellom personer

Det aller viktigste smitteverntiltaket er at syke personer holder seg hjemme. Hostehygiene og å holde avstand er avgjørende for å begrense dråpesmitte, mens håndhygiene, og spesielt det å unngå å ta seg i ansiktet med urene hender, er viktig for å hindre indirekte kontaktsmitte. Økt fysisk avstand mellom mennesker reduserer muligheten for smitte, også før symptomer på sykdom oppstår.

Til tross for godt gjennomførte tiltak, kan likevel tilfeller av covid-19 og andre infeksjoner oppstå. Dersom smitteverntiltak som foreslått her er gjennomført, vil smittespredningen likevel bli begrenset. Tiltakene i teksten nedenfor er en beskrivelse av hvilke smitteverntiltak som må være på plass for å lykkes med å redusere smitterisiko til et minimum.

Kommunehelsetjenesten har smittevernkompetanse, og kan konsulteres ved spørsmål om organisering og tilrettelegging lokalt.

3.1 Syke personer skal ikke være på skolen

Symptomer på covid-19 kan være milde og vanskelige å skille fra andre luftveisinfeksjoner. Covid-19 smitter hovedsakelig via dråpe- og kontaktsmitte. Det er først og fremst personer med symptomer som er smittsomme, og smittsomheten er størst idet symptomene oppstår.

De hyppigst beskrevne symptomer på covid-19 er i starten halsvondt, forkjølelse og lett hoste, i tillegg til sykdomsfølelse, hodepine og muskelsmerter. Magesmerter kan også forekomme.

Om lag 8 av 10 voksne personer har kun milde symptomer, denne andelen er kanskje høyere hos ungdom. Hos noen personer med covid-19 kan symptomene utvikle seg videre i løpet av en uke til hoste, feber og kortpustethet, og noen svært få kan få et alvorlig forløp med behov for behandling i sykehus. Alvorlig covid-19-sykdom er sjelden hos ungdom.

Kommunehelsetjenesten har ansvar for oppfølging rundt tilfeller med bekreftet covid-19 (smitteoppsporing), og skal varsle skolen dersom ungdom eller ansatte på en skole får

bekreftet covid-19. Det er kommunehelsetjenesten som skal beslutte nødvendige tiltak som for eksempel å definere hvem som er nærkontakter til den syke og derfor skal i karantene, og om det er behov for informasjon til andre. Hvis det skulle bli behov for ytterligere tiltak er det kommunehelsetjenestens oppgave å gi pålegg til skolen om dette.

Nedenfor utdypes det når elever og ansatte kan eller ikke kan være på skolen.

3.2 Når skal elever og ansatte møte på skolen?

Elever og ansatte skal komme på skolen:

- Når de ikke har symptomer på sykdom.
- Ved gjennomgått luftveisinfeksjon kan ungdommer og ansatte komme tilbake etter at de har vært symptomfrie i 1 døgn.
- Hvis en i husstanden har symptomer på luftveisinfeksjon, men ikke bekreftet covid-19, skal eleven og den ansatte møte på skolen som normalt. Disse skal imidlertid gå hjem fra skolen dersom de får symptomer (se under).
- Elever og ansatte med typiske symptomer på pollenallergi (kjent pollenallergi, rennende nese med klart neseseekret, rennende/kløende øyne) kan møte på skolen.

3.3 Når skal elever og ansatte ikke møte på skolen?

Det er viktig at elever, foresatte og ansatte får tydelig beskjed og forstår grunnen til at elever med symptomer ikke skal møte på skolen.

Elever og ansatte med luftveissymptomer:

- Elever og ansatte skal selv med milde luftveissymptomer og sykdomsfølelse, ikke møte på skolen. De skal holde seg hjemme til de har vært symptomfrie i 1 døgn.

Elever eller ansatte som har bekreftet covid-19:

- Skal være i isolasjon. Det er helsetjenesten som beslutter hvem som skal være i isolasjon og hvor lenge, etter råd gitt av Folkehelseinstituttet ([se www.fhi.no](http://www.fhi.no)). Retningslinjer til forskriften som regulerer isolasjon er gitt av Helsedirektoratet.

Elever eller ansatte som er nærkontakter/husstandsmedlem til en person med bekreftet covid-19:

- Skal være i karantene. Det er helsetjenesten som beslutter hvem som skal være i karantene og hvor lenge, etter råd gitt av Folkehelseinstituttet (se www.fhi.no). Retningslinjer til forskriften som regulerer karantene er gitt av Helsedirektoratet.

3.4 Når sykdom oppstår på skolen

Elever som får symptomer på luftveisinfeksjon sendes hjem fra skolen. På ungdomstrinnet og i videregående opplæring inntil eleven er myndig, må foresatte varsles om at eleven er syk. Syke elever bør ikke ta offentlig transport. Dersom eleven må hentes, skal han/hun vente på et eget rom eller ute der det ikke er andre elever. Den syke bør ta på ikke-medisinsk munnbind dersom det ikke er mulig å holde to meters avstand til andre og dersom munnbind er tilgjengelig. Dette kan redusere smittespredning til andre. Ved behov for toalett, skal dette ikke brukes av andre før det er rengjort. De som har vært i kontakt med eleven må vaske hender. I etterkant rengjøres rom, toalett og andre områder der eleven har oppholdt seg med vanlige rengjøringsmidler. Andre smitteverntiltak som er skissert i de følgende kapitlene, vil redusere risiko for smittespredning.

Ansatte som blir syke mens de er på skolen må gå hjem så snart det er mulig. Syke ansatte bør ikke ta offentlig transport. Syke ansatte bør ta på ikke-medisinsk munnbind hvis de ikke kan holde to meters avstand til andre for å redusere smittespredning.

Elever og ansatte som får bekreftet covid-19-sykdom skal følges opp av helsetjenesten for å få forsvarlig helsehjelp. Eventuell testing avklares med lege etter gjeldende retningslinjer. Kommunehelsetjenesten vil kartlegge og følge opp nærkontakter til covid-19-positive personer i henhold til gjeldende anbefalinger. Kommunehelsetjenesten skal varsle skolen dersom elever eller ansatte får bekreftet covid-19, og beslutte nødvendige tiltak.

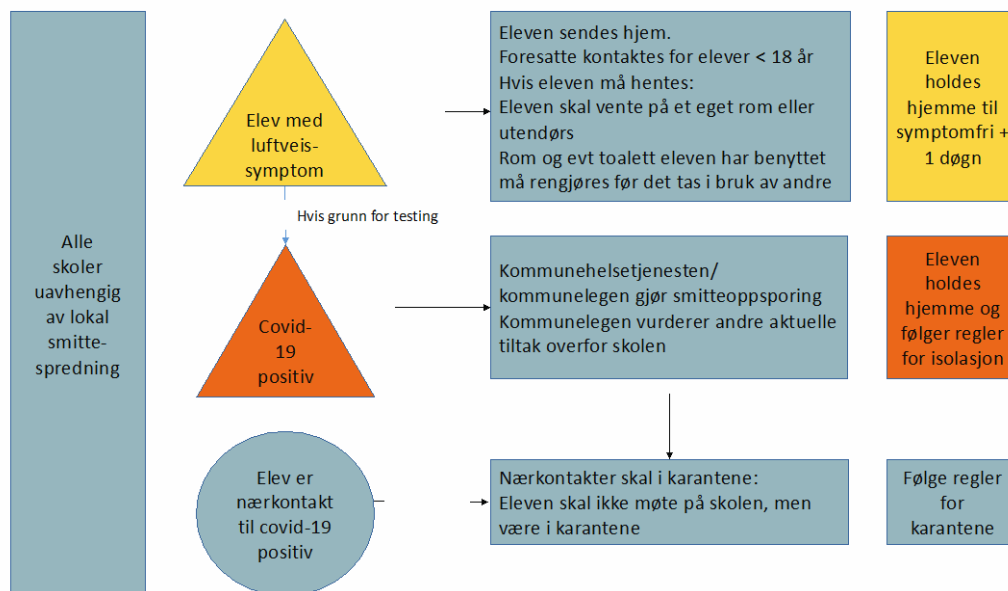
3.5 Hva hvis en i husstanden til en elev/ansatt er syk

Hvis en i husstanden har symptomer på luftveisinfeksjon men ikke bekreftet covid-19, skal eleven/den ansatte møte på skolen som normalt. Disse skal imidlertid gå hjem fra skolen dersom de får symptomer, som nevnt i avsnittet over. Andre hygienetiltak som er skissert i de følgende kapitlene, vil redusere risiko for smittespredning.

3.6 Hvis en i husstanden til en elev/ansatt har bekreftet covid-19

Hvis en i husstanden har fått bekreftet covid-19, skal alle nærkontakter holdes i karantene etter råd fra helsemyndighetene. Ingen personer som selv er i karantene, kan møte på skolen.

Flytskjema for håndtering av syke elever i ungdomsskole og videregående skole

3.7 God hygiene

3.7.1 God hånd- og hostehygiene

God hånd- og hostehygiene reduserer smitte ved alle luftveisinfeksjoner, også smitte med covid-19. Disse tiltakene skal redusere smitte via gjenstander og hender og redusere smitte ved hoste. Rene hender er det viktigste tiltaket mot slik indirekte smitte.

Hygienetiltak skal utføres hyppig av alle, uavhengig av kunnskap om egen og andres smittestatus. Det er viktig at alle elever og ansatte er kjent med tiltakene under.

Det er ikke nødvendig med spesielt smittevernutstyr, annet enn ikke-medisinske munnbind/ansiktsmasker til elever eller ansatte som blir syke og det ikke er mulig å holde to meters avstand.

Håndvask med lunkent vann og flytende såpe er en effektiv måte å forebygge smitte. Skitt, bakterier og virus løsner fra huden under vask og skylles bort med vannet. Elever og ansatte skal vaske hender hyppig og grundig i minst 20 sekunder. Hendene tørkes deretter med engangs papirhåndklær. Både elever og ansatte må få god opplæring i håndvask, og bør ikke bruke håndsmykker eller ringer. Råd om god håndhygiene kan forsterkes ved å gi påminnelser muntlig og ved å henge opp plakater med instruksjon for god håndvask.

Elever og ansatte skal vaske hender:

- Før man drar hjemmefra og når man kommer hjem
- Når man kommer til skolen
- Ved bytte av klasserom
- Etter hosting/nysing
- Etter toalettbesøk
- Før og etter måltider
- Etter man kommer inn fra uteaktivitet
- Etter kontakt med dyr
- Ved synlig skitne hender

Alternativer til håndvask:

- Virus er følsomt for alkohol, og alkoholbasert desinfeksjon (håndsprit) er et alternativ hvis ikke håndvaskmuligheter er tilgjengelig.
- Hånddesinfeksjon plasseres på steder der det ikke er håndvaskmuligheter (for eksempel i klasserom, garderobes, ved inngangspartier og ved kantiner).
- Alkoholbasert desinfeksjon er lite effektivt ved synlig skitne hender, da bør håndvask utføres.
- Alkoholbasert desinfeksjon er egnet ved undervisning utendørs, etter at skitne hender først er rengjort med våtservietter.

Hostehygiene:

- Det anbefales å ha tørkepapir lett tilgjengelig til bruk for elever/ansatte. Har man ikke det tilgjengelig, anbefales det å bruke albuekroken når en hoster eller nyser.
- Unngå å røre ved ansiktet eller øynene.

3.7.2 Godt renhold

Det nye koronaviruset (SARS-CoV-2) fjernes enkelt ved manuell rengjøring med vann og vanlige rengjøringsmidler. Viruset kan overleve på flater fra timer til dager, avhengig av type overflate, temperatur, sollys og andre faktorer. Derfor er grundig og hyppig renhold viktig for å forebygge smitte.

Utsatte områder (se nedenfor) skal ha forsterket renhold. Gå igjennom rutiner og lokale renholdsplaner, og lag tilpasninger (organisering, ansvar og ressursbehov).

Det er ikke nødvendig å bruke ekstra beskyttelsesutstyr. Vask hender etter at rengjøring er utført, også hvis man har brukt hansker under rengjøringen. Løse gulvtepper kan fjernes for å lette rengjøring.

Det er ikke nødvendig å bruke desinfeksjon rutinemessig på skolen. Hvis desinfeksjon likevel brukes, må synlig skitt først tørkes bort med klut eller tørkepapir, ellers virker ikke desinfeksjonsmiddelet. Aktuelle desinfeksjonsmidler er alkoholbasert desinfeksjon og klorin.

Det er viktig med forsterket renhold på utsatte områder:

- Toaletter og vaskeservanter må rengjøres minimum daglig. Tørk over flater som toalettsete og kran på servanten 2–4 ganger daglig.
- Engangs papirhåndklær og såpe skal være tilgjengelig, og man må sørge for at søppel tømmes regelmessig.
- Spisebord vaskes med vann og såpe etter bruk.
- Dørhåndtak, trappegelendre, stoler, andre bordflater og andre gjenstander som ofte berøres rengjøres hyppig, minimum daglig.
- Pult/arbeidsplasser rengjøres daglig. Elevene kan gjerne utføre dette selv.
- Nettbrett, datamaskiner/tastaturer, nettbrett og annet utstyr som deles og brukes i undervisningen må også vaskes av etter bruk, minimum daglig.
- Løse tekstiler må vaskes etter anvisning.
- Dekketøy og bestikk vaskes i oppvaskmaskin i henhold til gjeldende rutiner.

3.8 Redusert kontakt mellom personer

Redusert kontakt med andre vil minske risiko for smitte fra personer som ikke vet at de er smittsomme. For å oppnå dette kan avstand mellom elever/ansatte økes. Gjennomføring av større enkeltarrangementer må gjøres i henhold til gjeldende retningslinjer fra Helse- direktoratet. Det er viktig at skoleiere og skoler bidrar til å finne gode løsninger lokalt, slik at både elever, foresatte og ansatte føler seg trygge på at smitteverntiltakene kan gjennomføres. Det er viktig å understreke at personalet fortsatt skal ivareta elevenes behov for trygghet og skape et godt psykososialt miljø.

For elever med særskilte behov hvor det er vanskelig å regulere avstand til andre, blir det viktigste tiltaket å begrense antall nærkontakter til hver elev og ansatte, for eksempel ved å ha mindre grupper og ha faste ansatte for hver gruppe.

Det er to hovedtilnærminger for å minske kontakt mellom elever på ungdomstrinnet og videregående:

- 1) Overholde minst en meter mellom elever/ansatte i alle situasjoner
- 2) Dele elevene i faste, mindre grupper som kan omgås mer naturlig (mest aktuelt på ungdomstrinnet). I mindre grupper er det enklere å holde avstand. Dette begrenser smittespredning innad i en gruppe. I tillegg begrenses smitte mellom elever i ulike grupper. Dette letter arbeidet med smitteoppsporing og hindrer at hele skolen må stenge ved påvisning av smitte hos en elev eller ansatt.

For elever på ungdomsskole og videregående skole, kan man i økende grad etter alder forvente at elevene kan holde avstand til hverandre og overholde de andre smittevern-rådene. Ungdommer må få informasjon slik at de forstår betydningen av å gjennomføre smitteverntiltakene. Dette er særlig viktig for elever i videregående skole grunnet blanding av elever i ulike fag.

Det er en fordel at elevene begrenser omgang med mange andre ungdommer på fritiden.

Ungdomstrinnet:

I smittevernveileder for barnetrinnet, er det beskrevet hvordan elever skal deles i «kohorter». En kohort er en fast gruppe med elever og ansatte. En kohort er et godt utgangspunkt for smittebegrensning og eventuell sporing av smitte.

På ungdomstrinnet er lærertetthetsnormen⁸ 20 elever per ansatt og kan være utgangspunkt for gruppestørrelser/kohorter. Det oppfordres til å etablere mindre grupper av elever/kohorter, men det er ikke et absolutt krav.

Dersom det ikke er praktisk mulig å inndele en klasse/klasetrinn i flere kohorter med færre elever enn vanlig, må det være mulig at elever og ansatte i samme rom kan holde minst en meters avstand til hverandre i alle situasjoner. Større kohorter enn angitt av lærertetthetsnormen er altså mulig gitt store nok lokaler.

- Mer enn 20 elever (en hel skoleklasse) på ungdomstrinnet kan regnes som en kohort kun dersom avstandsanbefalingen på en meter mellom personer kan overholdes i alle situasjoner.
- Innen en mindre kohort kan elever og ansatte omgås, men oppfordres til å holde en meters avstand og unngå unødvendig nærkontakt/fysisk kontakt.
- Det er viktig at elevene i ulike kohorter ikke blandes så langt det lar seg gjøre.
- Ansatte bør komme til klasserommet slik at ikke kohorten trenger å bytte rom.
- Kohortene bør i minst mulig grad bytte klasserom.
- Gruppene kan eventuelt bytte sammensetning ukentlig etter en helg (minst to dager uten kontakt mellom ansatte og elever).
- Ved fysisk plassmangel i skolen, kan alternerende dager, ulik oppmøtetid, og alternative lokaler vurderes⁹. I tillegg er det mulig å tilrettelegge for økt bruk av uteaktiviteter/ undervisning ute.
- Grupper/kohorter kan passere hverandre og være kortvarig i samme område (inntil 15 minutter).

⁸ Jf. Forskrift til opplæringsloven § 14A-1.

⁹ <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2020-03-27-470>

- For gjennomføring av språkfag, valgfag, og andre fag der elevene blandes, må det sikres at elever kan holde minst en meters avstand. Elevene bør grupperes i klasserommet ut fra kohorttilhørighet.

Videregående skoler:

I videregående skoler er det ikke norm for lærertetthet. I tillegg blandes elevene i ulike fag, derfor er det ikke mulig å innføre kohorter. Det er følgelig særlig viktig at de øvrige smitteverntiltakene gjennomføres. Avstandskravet kan være vanskelig å opprettholde i små lokaler med fulle klasser, og da bør elevene deles i mindre grupper.

- Det viktigste kontaktreduserende tiltaket i videregående skoler er å holde minimum en meters avstand til andre i alle situasjoner.
- Der det er mulig, kan elevene deles i mindre grupper.
- Ved fysisk plassmangel i skolen, kan alternerende dager, ulik oppmøtetid, og alternative lokaler vurderes¹⁰.

Felles for ungdomsskoler og videregående skoler:

Her gis forslag til hvordan kontaktreduserende tiltak kan gjennomføres. Egne råd for kontaktreduserende tiltak for ansatte, blir gitt til slutt i dette kapittelet.

Fysisk kontakt:

- Håndhilsning og klemming bør unngås.
- Unngå å stå eller sitte tett, og hold minst én meters avstand fra hverandre.
- Elevers behov for omsorg må ivaretas. Vask hender etter fysisk kontakt.

Tetthet i grupper:

- Større samlinger skal unngås.
- Ta i bruk større lokaler eller utendørs undervisning der det er mulig.
- Alle elever bør ha egen pult/arbeidsplass for å sikre avstand på minst 1 meter. Der elever ikke har egen pult, sikres arbeidsplass med noe avstand til andre.
- Unngå trengsel på vei inn og ut av undervisningslokalene, i garderober og på toaletter.
- Eventuelt opprette merking på gulvet for å sikre avstand mellom elever i grupperom/klasserom, garderober og andre områder hvor det kan oppstå trengsel.

Friminutt/pauser:

- Ha pauser på ulikt tidspunkt for å begrense antall elever som er ute samtidig, og tilrettelegge for at pauser kan foregå utendørs.
- Elever må minnes på å holde avstand i friminutt (minst 1 meter).
- Ha ansatte ut for å minne elevene på å holde avstand.

Begrense deling av mat og gjenstander:

- Elevene skal ikke dele mat og drikke.
- Mat kan gjerne tilberedes på skolen i henhold til gjeldende retningslinjer for kantiner og serveringssteder.

¹⁰ <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2020-03-27-470>

- Mat må serveres porsjonsvis.
- Elevene bør sitte på hver sin pult når de spiser, eller på fast plass med avstand (en meters avstand).
- Ved felles spiserom/kantine, bør ulike grupper spise til forskjellig tid. Bord og stoler vaskes av etter hver gruppe.
- Begrens deling av for eksempel skrivesaker, arbeidsverktøy, nettbrett og lignende.
- Skolebøker kan fraktes mellom skolen og hjemmet, men bør ikke deles mellom elever.

Transport og skoleskyss:

- Bruk av offentlig transport til og fra skolen begrenses der det er mulig.
- Oppstart av undervisning til ulik tid, kan redusere tetthet på offentlig transport i rushtiden.
- Ved bruk av offentlig transport, bør elevene holde avstand til andre.
- Ved bruk av skoleskyss, henvises til veileder for smittevern i kollektivtransport¹¹. Elever fra samme husholdning kan sitte sammen. Elevene må holde minst en meters avstand mens de venter på bussen.
- Elever må vaske hender når de kommer til skolen og tilbake til hjemmet.
- Skoleturer som innebærer tett ansamling av elever i store grupper og på offentlige transportmidler bør unngås.

Spesielt for ansatte:

- Holde avstand (minst en meter) til kolleger i møter og pauser.
- Lærere kan ambulere på tvers av grupper (kohorter). Gruppene har faste undervisningsrom når det lar seg gjøre.
- Unngå håndhilsning og klemming.
- Bruke videokonferanser i stedet for fysiske møter med kolleger der det er mulig.
- Felles nettbrett, datamaskiner/tastaturer må vaskes av etter bruk.
- Være ekstra oppmerksomme på hygiene rundt kjøkken/spiserom.
- Begrense bruk av offentlig transport i rushtid til og fra arbeidsplassen når det er mulig.
- Dersom det er ansatte/vikarer som arbeider på flere skoler, må de få opplæring i gjeldende lokale rutiner i hver skole. Vikarer skal unngå å jobbe på ulike skoler samme dag.
- Ved fravær av personell kan det være behov vikarer og/eller omrokking av personell mellom elevgrupper/klasser/kohorter. Dette kan gjøres når det er nødvendig, men omrokkinger må likevel begrenses mest mulig.
- Spesielle tjenester (PPT, logoped og andre) skal følge basale smittevernrutiner etter gjeldende anbefalinger (god hånd- og hostehygiene, ikke møte opp ved sykdom, osv.), men kan ellers utføre sitt arbeid som normalt.

¹¹ <https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/rad-og-informasjon-til-andre-sektorer-og-yrkesgrupper/kollektivtransport/>

Spesielt for skolehelsetjenesten:

- Helseesykepleiere og skoleleger har en viktige roller som rådgivere i det smittevern faglige arbeidet på skolen. I tillegg er helseesykepleiere viktige samtalepartnere for elever, og for å kunne gi helsemessig og psykososial støtte i tråd med nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons og skolehelsetjenesten¹².
- Undervisning, samtaler, undersøkelser, oppfølging og vaksinasjon av elever kan gjennomføres etter samme retningslinjer som for øvrige helsetjeneste. Se www.fhi.no

3.9 Smitteverntiltak i enkelte fag på ungdomstrinnet og i videregående opplæring

Her følger råd for enkelte fag som krever ekstratiltak, i tillegg til de rådene som er beskrevet over.

Bruk av garderober og undervisning i kroppsøving:

- Skift før kroppsøving kan eventuelt gjennomføres i ulike klasserom for å sørge for mer plass.
- Ved behov for dusjing, må elevene deles i mindre grupper for å begrense antall i garderobe/dusj samtidig.
- Utegyms anbefales.
- Unngå aktiviteter med nær kontakt mellom elever som for eksempel enkelte lagidretter, pardans, kampsport, eller lignende.
- Dersom det i en senere fase av utbruddet blir aktuelt med svømmeundervisning: Klorinnholdet i bassengvann inaktiverer både koronavirus og andre virus. Undervisningen må organiseres slik at nærkontakt mellom elever i garderober og bassenget unngås.

Musikk

- Unngå at blåseinstrumenter deles av flere elever.
- Ved bruk av håndholdte instrumenter og tangenter, må berørte områder tørkes av etter bruk.

Mat og helse

- Forsøk å gjennomføre undervisningen på alternative måter (for eksempel hjemmeoppgaver).
- Virusets smitter ikke via mat såfremt det utøves god håndhygiene og vanlig kjøkkenhygiene.
- Unngå mat som tilberedes uten varmebehandling (for eksempel salater og lignende).

Kunst og håndverk

- Begrens deling av utstyr. Vask og rengjør utstyret der det er mulig etter bruk.

Skolebibliotek

- Utlån av bøker er greit såfremt håndvask er utført før ankomst skolebiblioteket.
- Innlevering av bøker etter sykdom: viruset kan overleve på papp i ett døgn. Elever med symptomer på luftveisinfeksjon skal uansett holde seg hjemme til de har vært symptomfrie ett døgn, lengre hvis de er i karantene eller isolasjon. Bøker kan derfor innleveres når eleven selv kan komme tilbake på skolen.

¹² <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten>

3.10 Yrkesfag i videregående opplæring

For gjennomføring av den praktiske del av undervisningen som skjer på skole eller praksissted gjelder de samme grunnprinsippene som er beskrevet over. Arbeidet bør organiseres slik at man unngår kø og trengsel.

Det er som hovedregel ikke behov for personlig beskyttelsesutstyr for å ivareta smittevernet. For fag der det finnes en bransjestandard, skal denne følges både i undervisning på skolen og ute i praksis.

Se www.fhi.no for beskrivelse av bransjestandarder.

Fag som innebærer tett kontakt:

Dette gjelder for eksempel frisør, hudpleie, foterapeut m.m. For disse er det utarbeidet en bransjestandard/råd for opprettholdelse av smittevern. Disse vil være gjeldende også i lærings situasjonen. For helse- og ambulansesfag henvises det til råd for smittevern i helsetjenesten.

Fag der det brukes felles utstyr:

Mange fag innebærer mye utstyr som til dels deles. I den grad det er mulig kan man benytte personlig utstyr eller utstyr som er reservert én elev. Når dette ikke er mulig, skal utstyret rengjøres etter bruk.

Mat-, kokk-, restaurant- og servitørfag:

Covid-19 viruset smitter ikke direkte gjennom mat eller vann. Vanlige rutiner for kjøkkenhygiene gjelder. Ha gode rutiner for håndhygiene.

Se lenke:

https://www.mattilsynet.no/Utbrudd_av_koronavirus/kan_man_spre_koronasmitte_ved_profesjonell_matproduksjon.38073

4 Smitteverntiltak under muntlig, muntlig-praktisk og praktisk eksamen

Muntlig eksamen for grunnskole og videregående skoler er besluttet avlyst vårsemesteret 2020.

Ved gjennomføring av muntlig eksamen, gjelder de vanlige smittevern rådene beskrevet under de tre hovedprinsippene at syke elever ikke skal møte, det skal utøves god hygiene og man skal holde avstand. Elever som er syke under eksamen, har rett til utsatt eksamen. Elever som er i isolasjon eller karantene under eksamen, kan ha rett til utsatt eksamen¹³.

Ved eksamen i fag der det kan være aktuelt med eksamensvakter for gjennomføring av praktisk eksamen, skal ikke personer i risikogrupper brukes til dette.

Elever bør ikke vente sammen før og etter avholdt eksamen. De må holde en meters avstand til andre elever, eksaminator og sensor. Gjenstander og materiell som berøres av elevene, må rengjøres mellom hver elev. For fag med bransjestandard skal denne også følges under eksamen. Dersom mulig, unngå eksamen som krever samhandling tettere enn en meter mellom to eller flere kandidater.

For gjennomføring av eksamen i yrkesfag vises det til smittevern råd for yrkesfag beskrevet over.

¹³ Jf. forskrift til opplæringsloven § 3-35

5 Spesielt for videregående skoler der elevene bor på internat

Internater der elever bor og lever tett på hverandre, kan være spesielt utsatt for smittespredning. Det er derfor viktig å forsterke hygienetiltak og begrense kontakt mellom elevene. Generelle råd for hygiene, renhold og redusert fysisk kontakt gjelder (se over).

Det bør vurderes om antall elever per rom og per toalett/bad kan begrenses. I størst mulig grad bør elevene deles inn i faste grupper som deler samme bad/toalett og andre fellesfasiliteter. Gruppene bør i minst mulig grad blandes med hverandre. På den måten reduseres antall kontakter hvis noen blir syke. Ved felles kantine eller matsal, bør antall som spiser samtidig begrenses for å redusere kontakt mellom elever og ansatte. Antall personer som oppholder seg samtidig i felles oppholdsrom bør begrenses.

Elever må informeres om hvordan de kan ta kontakt med lokal helsetjeneste dersom de blir syke. Elever og ansatte med luftveissymptomer må ikke gå på skolen eller oppholde seg i felles oppholdsrom. Elever og ansatte som blir syke, bør reise hjem og bli hjemme inntil en dag etter symptomfrihet. Elever og ansatte som får bekreftet covid-19 må være i hjemmeisolasjon i henhold til gjeldende retningslinjer. Syke elever og ansatte bør ikke reise hjem med offentlig transport. Det bør foreligge en plan for hjemreise ved sykdom for elever som bor på internat.

Internater må legge til rette for å kunne isolere syke elever som allikevel ikke får reist hjem umiddelbart. Disse må ikke omgås andre elever og skal være på eget rom med tilgang til eget bad/toalett. Mat bør serveres på rommet. I etterkant rengjøres rom, toalett og andre områder der eleven har oppholdt seg med vanlige rengjøringsmidler. Kommunelegen er ansvarlig for å følge opp covid-19-tilfeller og gjøre kontaktoppsporing etter gjeldende retningslinjer.

Elever og ansatte som identifiseres som nærkontakter og må være i karantene, bør også reise hjem i karanteneperioden. Hvis de ikke kan reise hjem, må det settes av egne områder til dette. Personer i karantene bør ikke oppholde seg i felles oppholdsrom. Disse personene må være ekstra oppmerksomme på luftveissymptomer.

Se også råd for hjemmekarantene og hjemmeisolasjon på lenke:

<https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/infomateriell/informasjon-om-hjemmekarantene-og-isolasjon-pa-ulike-sprak/?term=&h=1>

Kommunehelsetjenesten kan kontaktes for lokal tilpasning av rutiner.

6 Er det noen ungdom og ansatte det må tas spesielle hensyn til?

6.1 Ungdom med kroniske sykdommer

Barn og unge har så langt ikke vist å ha risiko for alvorlig forløp av covid-19. Kunnskapsgrunnlaget er imidlertid begrenset, og som et føre-var-prinsipp for å minske smitterisiko kan det derfor være enkelte ungdom som vil rådes til å unngå oppmøte på skolen.

Norsk barnelegeforening har i samråd med Folkehelseinstituttet utarbeidet en oversikt over ulike diagnoser hos barn og unge og om det eventuelt skal tas spesielle hensyn. Norsk barnelegeforening mener at de aller fleste barn med kroniske sykdommer kan og bør gå i barnehage og skole.

Barn og unge som har kroniske sykdommer/tilstander, men som **kan møte på skolen** som vanlig, gjelder blant annet:

- Barn og unge med diabetes
- Barn og unge med velkontrollert astma
- Barn og unge med allergi
- Barn og unge med epilepsi
- Barn og unge med Downs syndrom
- Barn og unge med hjertefeil uten hjertesvikt
- Barn og unge med autoimmune sykdommer som bruker immundempende behandling og har stabil sykdom
- Tidligere premature barn uten betydelig lungesykdom

Barn og unge som har kroniske sykdommer/tilstander, men hvor det individuelt kan vurderes om det er grunnlag for at barnet/ungdommen skal holdes hjemme og/eller få tilrettelagt undervisning fra skolen er listet nedenfor (1-8). Skolen og foresatte bør ha en dialog om det er mulig å tilrettelegge slik at disse elevene likevel kan møte på skolen, for eksempel at eleven kan være i en mindre gruppe (2-3 elever) eller kun tilstede på aktiviteter utendørs. I vurderingen av hvordan opplæringen og tilretteleggingen kan gjennomføres, skal det legges stor vekt på hensynet til elevens beste¹⁴. For eksempel vil det være avgjørende at fordelene ved å motta tilrettelagt opplæring hjemme veier opp for ulempene disse ungdommene får ved å miste viktig sosial og faglig utvikling:

1. Barn og unge som er organtransplanterte (første tid etter transplantasjon)
2. Barn og unge som er benmargstransplanterte siste 12 måneder
3. Barn og unge som er i aktiv kreftbehandling
4. Barn og unge med alvorlig hjertesykdom
5. Barn og unge med alvorlig lungesykdom og/eller har betydelig redusert lungekapasitet
6. Barn og unge med diagnostisert alvorlig, medfødt sykdom i immunforsvaret i ustabil fase som gjør dem særlig utsatt for alvorlige luftveisinfeksjoner
7. Barn og unge på immundempende medisin og aktiv kronisk sykdom

¹⁴ Jf. barnekonvensjonen art. 3

8. Det kan gjelde enkelte andre barn med alvorlige diagnoser som ikke er nevnt her. I slike tilfeller må behov for tilrettelagt undervisning avklares med behandlende barnelege.

Hvilke diagnoser som inngår i gruppe 1–8 er nærmere spesifisert på nettsidene til Norsk barnelegeforening: <https://www.legeforeningen.no/foreningsledd/fagmed/norsk-barnelegeforening/veiledere/informasjon-veiledere-og-prosedyrer-for-barn-og-covid-19/>. Listen er også formidlet til Norsk forening for allmennmedisin.

Som hovedregel er det ikke grunnlag for at søsken til disse barna/ungdommene skal holdes hjemme. Et viktig unntak er søsken som skal være benmargsdonor for husstandsmedlemmer (siste 28 dager før donasjon).

6.2 Voksne (foresatte /ansatte)

Basert på informasjon om utbruddet så langt fra Kina, Italia, Storbritannia, USA og Norge, er det særlig eldre personer (over 65 år) som har høyere risiko for alvorlig sykdom med det nye koronaviruset, spesielt dersom de i tillegg har underliggende kronisk sykdom. I tillegg kan voksne personer, særlig de over 50 år, med kroniske sykdommer som hjertekarsykdom (inkludert høyt blodtrykk) og diabetes ha noe høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19. Ansatte som tilhører grupper med høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19 bør vurderes individuelt i forhold til tilrettelagt arbeid. Ansatte dette er aktuelt for, må ha legerklæring.

For oppdatert informasjon om personer som kan ha høyere risiko for covid-19, se Folkehelseinstituttets nettsider:

<https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/fakta/risikogrupper/?term=&h=1>

Det er ikke vist at gravide kvinner har høyere risiko for alvorlig sykdom av covid-19 og det er heller ikke grunnlag for å mistenke at infeksjon kan gi risiko for fosterskade. Folkehelseinstituttet anbefaler at gravide kvinner som har kronisk sykdom eller svangerskapskomplikasjoner bør diskutere med egen lege om det er grunn til å utvise ekstra forsiktighet og behov for tilrettelegging på arbeidsplassen.

Foresatte som er i risikogruppe kan kontakte egen lege for å vurdere behov for tilrettelegging av skoletilbudet/hjemmeundervisning for å begrense smitterisiko til hjemmet. For elever med foresatte (andre i husholdningen) i risikogruppe, bør det opprettes dialog mellom skole og foresatte om det er mulig å tilrettelegge. I slike tilfeller bør også hensynet til barnets/ungdommens beste¹⁵ tillegges stor vekt.

¹⁵ Jf. barnekonvensjonen art. 3

7 Opplæring av ansatte og informasjon til foresatte

Ansatte skal få opplæring i å gjennomføre nødvendige smitteverntiltak som beskrevet i denne veilederen. Veilederen vil suppleres med ytterligere informasjon som kan benyttes i kompetanseheving av ansatte.

Foresatte skal være trygge på at det er forsvarlig at ungdommene kommer tilbake på skolen. Det er derfor viktig at skolen har god dialog med foreldre og foresatte. Videre er det viktig at foreldre og foresatte aktivt bidrar til å gjennomføre smitteverntiltakene i samsvar med denne veilederen. Det utarbeides egen informasjon til denne gruppen.

Informasjon om dette finnes på <http://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/sikkerhet-og-beredskap/informasjon-om-koronaviruset/smittevernveileder/>

7.1 Samhandling med foresatte og foreldremøter

Det anbefales å ikke arrangere foreldremøter eller andre større samlinger i dette stadiet av covid-19 utbruddet. Digitale møter anbefales.

Utviklingssamtaler bør erstattes med digitale møter. Der det ikke er mulig kan utviklingssamtalen gjennomføres med følgende tiltak:

- Ulike familier skal ikke vente på samme rom
- Vask hender før og etter samtale
- Hold minst en meters avstand mellom ansatte og elev/foresatte
- Ved behov for tolk eller lignende, må disse også holde avstand til de andre

8 Sjekkliste for smittevern på ungdomsskoler og videregående skoler

Nedenfor følger en sjekkliste for hvilke tiltak som må være på plass før gjenåpning. Tiltakene er nærmere beskrevet over. Det er skoleeiers ansvar å sørge for at smitteverntiltak er på plass, og for at ansatte er godt kjent med innholdet og utførelse av smitteverntiltak¹⁶.

Tiltak	Utført dato	Merknad
Skoleeiers overordnede ansvar		
Opplæring av ansatte i smitteverntiltak ved at de gjøres kjent med innholdet i denne veilederen		
Informasjon til foresatte om nye rutiner på skolen		
Lage plan for håndvaskrutiner for elever og ansatte		
Lage skriftlig rutine for renhold		
Lage plan for oppretting og organisering av mindre grupper eller kohorter		
Opprette dialog med eventuelle ansatte som er i risikogrupper og ungdommer som har behov for tilrettelegging		
Hygienetiltak		
Sikre at det er nok såpe og tørkepapir tilgjengelig ved alle håndvaskstasjoner og toaletter		
Opplæring av elevene og ansatte i håndvaskrutiner og hostehygiene		
Henge opp plakater om håndvaskrutiner og hostehygiene		
Henge opp alkoholbasert desinfeksjon der ikke håndvask er tilgjengelig		
Planlegge håndhygienetiltak ved uteaktiviteter (våtservietter og alkoholbasert desinfeksjon)		
Redusert kontakt mellom personer		
Planlegge for aktiviteter ute/uteskole		
Legg til rette for kombinasjon for digital undervisning og fysisk oppmøte		
Vurdere bruk av rom i forhold til antall elever i gruppene, ta i bruk større lokaler hvis mulig		
Sørge for egen pult/sitteplass per elev med avstand mellom elever		
Plan for avstand mellom elever og hygienetiltak ved måltider/i kantine		
Sikre gode rutiner for måltider og at mat serveres porsjonsvis		

¹⁶ Jf. forskrift 27. mars 2020 nr. 470 om smitteverntiltak mv. ved koronautbruddet

Tiltak	Utført dato	Merknad
Plan for å redusere trengsel i garderober, toaletter og på vei inn og ut av lokalene		
Eventuelt introdusere merking på gulv for å sikre avstand i områder der det kan oppstå trengsel		
Plan for alternerende tidspunkt for friminutt for å begrense antall elever som er ute samtidig		
Plan for bemanning ute i friminutt, for å hjelpe ungdommer å holde avstand		
Eventuelt dele opp utearealer slik at elever fra ulike grupper blandes i liten grad		
Unngå større samlinger av elever		
Unngå kollektivtransport ved turer ut av skolen		
Plan for gjennomføring av skoleskyss		
Renhold		
Lage en plan for renhold, som beskriver hyppighet og metode for de ulike punktene. Planen må omfatte toaletter, servanter, hyppig berørte gjenstander (dørhåndtak, trappegelendre, lysbrytere ol.)		
Lage en plan for renhold av nettbrett og lignende.		
For ansatte		
Begrense fysiske møter, eventuelt tilrettelegge for videokonferanse		
Holde avstand i pauser		
Etablere rutiner for vask av felles nettbrett, datamaskiner/tastaturer		
Begrense bruk av offentlig transport		

9 Kilder

Unicef, WHO, IFRC. Key Messages and Actions for COVID-19 Prevention and Control in Schools. March 2020

CDC. <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/schools-childcare/guidance-for-schools.html>

Tiltak på skole- og barnehageområdet under koronautbruddet våren 2020, rapport 03.04.2020, finnes på www.udir.no